

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Hana Králová

Úroveň finanční gramotnosti u vybraného vzorku dospělé populace
a následné efektivní rozložení vlastních zdrojů

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jsem pouze uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 11. 12. 2014

.....
Bc. Hana Králová

Na tomto místě si dovoluji poděkovat vedoucí diplomové práce Ing. Aleně Opletalové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a za poskytnutou pomoc při tvorbě této diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
CÍL PRÁCE.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	10
1.1 Definice finanční gramotnosti	10
1.2 Finančně gramotný občan.....	12
1.3 Význam finanční gramotnosti	13
2 OSOBNÍ FINANCE A JEJICH ŘÍZENÍ	16
2.1 Osobní rozpočet.....	16
2.2 Principy tvorby osobního rozpočtu	18
3 FINANČNÍ PLÁNOVÁNÍ.....	20
3.1 Tvorba osobního finančního plánu	20
3.2 Osobní finanční plán.....	21
4 FINANČNÍ PRODUKTY	24
4.1 Investiční životní pojištění	24
4.2 Úrazové pojištění.....	25
4.3 Penzijní připojištění.....	26
4.4 Kolektivní investování.....	28
4.5 Stavební spoření	29
4.6 Spotřebitelský úvěr	30
4.7 Běžný účet	30
4.8 Spořicí účet.....	31
5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	32
5.1 Vzdělávání zajištěné veřejným sektorem	32
5.2 Ostatní instituce podílející se na vzdělávání dospělé populace.....	33
5.3 Deskové hry.....	35
5.4 Finanční vzdělávání na internetu.....	36
5.5 Finančně poradenské společnosti	38
PRAKTICKÁ ČÁST	40
6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	41
6.1 Formulace výzkumného problému	41
6.2 Cíle a výzkumné otázky práce.....	41
6.3 Metodika.....	42
6.3.1 Metoda případové studie	43
6.3.2 Metoda rozhovoru	43
6.3.3 Metoda analýzy dokumentů	44
6.4 Charakteristika výzkumného souboru	44
6.5 Analýza finanční situace vybraného vzorku dospělé populace.....	45
6.5.1 Případová studie I	46
6.5.2 Případová studie II.....	51
6.5.3 Případová studie III	55
7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	60
8 DISKUZE.....	63
ZÁVĚR.....	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	75
SEZNAM PŘÍLOH	76
ANOTACE.....	100

ÚVOD

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla zaměřit na problematiku, jež je stále častěji zmiňovaná nejen médií, ale i různými finančními institucemi. Pojem finanční gramotnost, kterým se v rámci své diplomové práce budu zabývat je zvláště v poslední době velmi aktuální. To zejména proto, že výzkumy, které si jednotlivé finanční instituce začali v posledních letech vypracovávat, naznačili, že jednotlivé finanční pojmy, ale také základní orientace ve financích představují pro českou veřejnost problém a to velmi často vede k nižšímu životnímu standardu českých domácností.

Vláda si uvědomila, že vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti je velmi důležité a proto začlenila do školských osnov základních i středních škol výuku finančního vzdělávání, což má vést k větší informovanosti o finančním trhu a také o vhodném nakládání s vlastními prostředky absolventů základních i středních škol.

Stát pro generace, kterým se toto vzdělání na základních nebo středních školách nedostalo, pořádá kurzy finanční gramotnosti, které jsou akreditovány Ministerstvem financí a Českou národní bankou. Tato služba veřejnosti je však založena na dobrovolnosti a proto není možné zajistit, že se dané informace dostanou ke všem lidem, kteří je potřebují.

Jelikož zadluženost České republiky rok od roku stoupá, zajímalo mne, jak lidé hospodaří se svými finančními prostředky. Zaměřila jsem se na cílovou skupinu lidí ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, kteří žijí u rodičů, jsou v zaměstnaneckém poměru a zároveň bydlí v Šumperském okrese. Díky tomu, že tito lidé žijí u rodičů, nejsou zatíženi výdaji na zabezpečení vlastního bydlení, obživy a péči o děti, mají dle mého názoru nejlepší podmínky k tomu, aby si tvořili rezervy za účelem splnění budoucích cílů. Zároveň mají nejlepší předpoklady hospodařit s přebytkovým rozpočtem. Zajímalo mne, zda tato generace přemýšlí nad rozložením a efektivním zhodnocením svých příjmů.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozčleněna do pěti kapitol. První kapitola je věnována obecné definici finanční gramotnosti, charakterizuje pojem finančně gramotný občan a popisuje význam finanční gramotnosti. Druhá kapitola teoretické části diplomové práce je věnována osobním financím a jejich řízením. Definiuje pojem osobní rozpočet a také jsou zde uvedeny principy tvorby osobního rozpočtu. Třetí kapitola se zabývá finančním plánováním. V této kapitole je popsána tvorba osobního finančního plánu a také samotný osobní finanční plán. Čtvrtá kapitola teoretické části diplomové práce je věnována finančním produktům a základním parametrům o jejich rozhodování. V této kapitole jsou popsány pouze ty produkty, které využívají mnou dotázaní

jedinci. V této kapitole je tedy popsán běžný účet, spořicí účet, investiční životní pojištění, rizikové životní pojištění, penzijní připojištění, spotřebitelský úvěr, kolektivní investování a stavební spoření. Poslední kapitola teoretické části se zabývá vzděláváním dospělých, a to prostřednictvím veřejného i soukromého sektoru.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na zjištění úrovně finančního plánování a hospodaření s osobními financemi vybraného vzorku dospělé populace. Výzkumné šetření bylo realizováno prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru zkoumaných jedinců.

Praktická část obsahuje formulaci výzkumného problému, popis metodologie a stanovení cílů a výzkumných otázek diplomové práce.

Diplomová práce může být přínosná zejména pro ty, kteří se zabývají problematikou finanční gramotnosti a hospodaření s vlastními zdroji v rámci celoživotního vzdělávání. Diplomová práce dává ucelený pohled na nakládání s vlastními finančními zdroji vybrané skupiny jedinců. Diplomová práce přináší také pohled na skutečnost kým nebo čím byl vybraný vzorek ovlivněn ve zkoumané oblasti.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je zjištění aktuálního stavu finančního plánování a nakládání s osobním rozpočtem pracující dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, která žije u rodičů a pochází z Šumperského okresu.

Hlavní cíl je rozdělen na několik dílčích cílů, z nichž vychází výzkumné otázky, které jsou popsány v podkapitole 6.2.

Prvním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda a popřípadě kým je zkoumaný vzorek ovlivněn výchovou a vzděláváním při nakládání s finančními prostředky. Je zkoumán vliv školského zařízení, rodinného prostředí i vliv zaměstnání.

Dalším dílčím cílem je zjištění, zda si testovaný vzorek vytváří osobní rozpočet a s jakým rozpočtem hospodáří.

Mezi dílčí cíle taktéž patří zjištění, zda si zkoumaný vzorek dospělé populace tvoří rezervy a pokud ano, jaké jsou jeho motivy pro tvorbu rezerv. Prostřednictvím tohoto dílčího cíle je zkoumáno, zda mají zkoumaní jedinci nastaveny finanční cíle, které si prostřednictvím finančních produktů zabezpečují.

Dílčím cílem je rovněž zjištění, zda je zkoumaný vzorek dospělé populace ochoten konzultovat finanční plánování s třetí osobou.

Dalším dílčím cílem je zjištění, jakým způsobem se zkoumaní jedinci orientují v produktech, které mají na finančním trhu již zrealizované a zda mají povědomí, k jakému finančnímu cíli jsou jednotlivé finanční produkty zřízeny.

Posledním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda má testovaný vzorek snahu se dále vzdělávat v oblasti finanční gramotnosti a pokud ano, jaké cesty k tomu využívá.

Pro vypracování diplomové práce je nezbytné nastudování odborné literatury zabývající se problematikou finanční gramotnosti a následné popsání pojmů jako je finanční gramotnost či finančně gramotný občan. Nedílnou součástí je také nastudování problematiky osobního rozpočtu a finančního plánu a pravidel jejich sestavování, dále popsání finančních produktů, které zkoumané subjekty mají ve svém finančním portfoliu a pak také prozkoumání možností vzdělávání finanční gramotnosti dospělých.

Taktéž je nutný výběr a následné oslovení tří zkoumaných subjektů dle předem stanoveného klíče, který je popsán v praktické části diplomové práce.

Dalším důležitým bodem je popsání finanční situace každého zkoumaného subjektu, seznámení se s jeho osobním rozpočtem, životní situací, budoucími finančními cíli, současným portfoliem a pohledem na samostudium této problematiky a také jejich pohledem na začlenění výuky finanční gramotnosti do základních i středních škol.

Poslední bodem diplomové práce je vyvození závěrů ze získaných dat a porovnání s jinými dosavadními výzkumy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

V následující kapitole je charakterizován pojem finanční gramotnost, význam finanční gramotnosti a jsou zde vyjmenovány znaky finančně gramotného občana.

1.1 Definice finanční gramotnosti

„Finanční gramotnost je souborem znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, které jsou nezbytné pro to, aby byl schopný zabezpečit sebe, případně svoji rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan je schopen odpovědně spravovat osobní či rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktivit a závazků, s ohledem na měnící se životní situace a zároveň se orientuje v problematice cen a peněz.“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11)

Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost, tak jak je pojmána v této práci, tedy jako správa osobních nebo rodinných financí, zahrnuje tři složky, a to gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

- **Peněžní gramotnost** představuje kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi. Peněžní gramotnost zahrnuje i správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet nebo platební nástroje).
- **Cenová gramotnost** představuje kompetence důležité pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu „ceny peněz“ v čase, tedy inflace, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb (což v praktické stránce znamená porozumění poplatkům a úrokovým sazbám).
- **Rozpočtová gramotnost** představuje kompetence nezbytné pro sestavení a následnou správu osobního či rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů). Rozpočtová gramotnost dále zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska, tedy umět se připravit na nenadálé výdaje nebo například výpadek příjmů.

Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované:

- **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění)
- **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingů).

To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní finanční situaci. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Finanční gramotnost je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti. Ekonomická gramotnost oproti gramotnosti finanční navíc zahrnuje schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a zároveň budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí a schopnost rozhodovat o osobních či rodinných výdajích. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou makroekonomické aspekty a daňová oblast, neboť se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivce i domácnosti, a má tedy významný vliv na peněžní toky v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti tvoří jednu ze složek tzv. klíčových kompetencí, které by měl člověk mít, aby se mohl najít uplatnění v dnešní společnosti.

K finanční gramotnosti se dále pojí:

- **gramotnost numerická**, která se z hlediska finanční gramotnosti týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím
- **gramotnost informační**, kterou můžeme charakterizovat jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu,
- **gramotnost právní**, jako orientaci v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc.

Rozvoj těchto kompetencí je současně prostředkem k vytváření a posilování politického, právního a ekonomického myšlení jednotlivců. (Systém budování finanční gramotnosti na základních školách a středních školách, 2007, s. 8)

Kiyosaki (2008) pak definuje finanční gramotnost jako součet dvou složek: informací a vzdělání, kdy bez patřičného vzdělání v oblasti financí je pro člověka obtížné využít informace v praxi.

Finanční gramotnost je podle Hradila (2011, s. 34) pro život v dnešní společnosti zcela zásadní. Ze společné studie Ministerstva financí a České národní banky¹ však vyplynulo, že Češi v této oblasti výrazně zaostávají. Jako příklad lze uvést skutečnost, že osobní rozpočet

¹ Výzkum byl prováděn agenturou STEM/MARK v roce 2010. Jeho výsledky je možné nalézt na <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>.

si tvoří pouze 45 % domácností nebo např. rezervy pro případ ztráty příjmu si tvoří pouhých 35 % lidí.

O finanční gramotnosti se mluví již několik let, a přitom je stále nízká. Podle celosvětového výzkumu finanční gramotnosti, který si nechala vypracovat společnost ING má 80 % českých občanů základní nebo špatnou znalost základních finančních pojmů. Tento výsledek nebyl v porovnání s ostatními zkoumanými zeměmi nijak uspokojivý². Tažení za vyšší gramotnost Čechů v oblasti osobních financí začalo již na sklonku roku 2005, kdy v rámci boje za zlepšení podmínek bankovních klientů upozornil rezort financí na potřebu vzdělávat naše občany, aby lépe rozuměli tomu, co jim finanční trh nabízí, co a jak si mají vybrat a zejména jaké důsledky může jejich podpis na smlouvě o poskytnutí finanční služby mít. V následujících letech byl připraven plán jak ve finančním vzdělávání postupovat. Byly navrženy standardy pro výuku ve školských zařízeních a v květnu roku 2010 schválila vláda celkovou Národní strategii finančního vzdělávání. Česká republika se tak zařadila mezi několik málo zemí na světě, jež mají schválenou koncepci na celonárodní úrovni.

1.2 Finančně gramotný občan

Pokud je v této diplomové práci operováno s pojmem finanční gramotnost obyvatel, je třeba si definovat koho je možné považovat za finančně gramotného.

Obecně lze konstatovat, že finančně gramotný občan by měl splňovat následující kritéria:

- má stále pod kontrolou své příjmy a výdaje a nezáleží na tom, o jak velký finanční obnos se jedná,
- zamýšlí se nad prioritami svého života tím, že plánuje do budoucna a přitom je schopen si udržet očekávanou životní úroveň,
- s odpovědností plánuje nakládání se svými penězi, vede si rozpočet,
- využívá možností zhodnocování peněz (investuje, spoří apod.),
- vytváří si finanční rezervu a uzavírá pojištění, čímž se zajišťuje proti neplánovaným změnám,
- předtím, než se zadluží, vyhodnotí rizika s tímto spojená,
- dokáže se orientovat v odborných pojmech nebo ví, kde najít jejich vysvětlení,
- orientuje se v nabídce finančních služeb a produktů,
- k penězům má pozitivní vztah. (Ciprová a kol., 2011)

² Více o tomto výzkumu a jeho výsledcích na <http://www.novinky.cz/finance/318743-financni-gramotnost-cechu-je-mizerna-hur-dopadli-jen-mexicane-a-slovaci.html>.

1.3 Význam finanční gramotnosti

Kiyosaki (2011) tvrdí, že v dnešním světě a Věku informací je k životu nezbytné kromě vzdělání akademického a odborného i vzdělání finanční.

Finanční vzdělávání obyvatelstva je klíčové zejména z toho důvodu, že finančně vzdělaný občan se stává rovnoprávným subjektem na finančním trhu. Rozumí smluvnímu vztahu a umí kvalifikovaně posoudit jeho dopady. Díky tomu lze eliminovat podvody a jednostranně výhodné nabídky ze strany finančních institucí.

Finanční vzdělávání jednoznačně vede k tomu, že občan aktivně přejímá odpovědnost za zajištění sebe a své rodiny, prostřednictvím čehož dochází ke zvyšování životního standardu celé společnosti.

Občan dokáže identifikovat výhodnou nabídku a aktivně se ji snaží vyhledat, což vede ke kultivaci celého finančního trhu.

V souvislosti s těmito skutečnostmi nelze opomenout vliv hladiny vzdělání občanů také na makroekonomickou situaci. Právě špatná informovanost obyvatel měla velký podíl na vzniku ekonomické krize v USA. Podobné ukazatele lze pozorovat i v rámci České republiky. *„Je alarmující dynamika negativních jevů jako je růst zadlužování obyvatelstva, růst nesplácených pohledávek a exekucí na majetku fyzických osob. S ohledem na výše uvedené je třeba klást vyšší důraz na finanční vzdělávání občanů jako takové, zejména pak na jeho kvalitu. Význam finančního vzdělávání potvrdily také závěry odborných diskuzí v rámci oficiálních seminářů obou komor Parlamentu České republiky.“* (Národní strategie finančního vzdělávání 2010, s. 6).

Úkolem finanční gramotnosti je ochrana před nesprávnými rozhodnutími v oblasti financí. Zorientovat se ve světě financí, při množství druhů finančních produktů, počtu institucí a odlišné úrovni jejich zástupců, je velice nesnadné. Každý produkt je vhodný, respektive nevhodný pro jinou situaci, jiný požadavek, jiného člověka či jinou dobu. Může jít „jen“ o krátkodobé uložení peněz, nebo se může jednat o zásadní rozhodnutí, jako např. financování bydlení. Finančně gramotný člověk by se v těchto věcech měl obrátit na odborníky. (Kociánová, 2012)

Důležitost finančního vzdělávání si uvědomila vláda České republiky, která svým usnesením č. 1594 ze dne 7. prosince 2005 uložila ministryni školství, mládeže a tělovýchovy, ministru financí a ministru průmyslu a obchodu připravit do 30. září roku 2006 System budování finanční gramotnosti na základních a středních školách.

Vznikla meziresortní pracovní skupina pro finanční vzdělávání, skládající se ze zástupců Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), Ministerstva průmyslu a obchodu (dále jen MPO), Ministerstva financí (dále jen MF), Výzkumného ústavu pedagogického v Praze (dále jen VÚP), Národního ústavu odborného vzdělávání (dále jen NÚOV) a zástupce obchodních akademií. Tato pracovní skupina v roce 2007 vymezila konkrétní standardy³ stanovující ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, které byly postupně implementovány do rámcových vzdělávacích programů (dále jen RVP) v základním a středním vzdělávání.

V návaznosti na tento krok byla systematicky ze strany MŠMT a ČNB zahájena podpora pedagogických pracovníků v podobě vydání metodických publikací, poskytování akreditovaného vzdělávání a zařazení oblasti finanční gramotnosti do obsahu příslušných vysokoškolských studijních programů. (Systém budování finanční gramotnosti, 2007)

Začlenění finanční gramotnosti do školských vzdělávacích programů bylo zpočátku na dobrovolné bázi vedení škol. V roce 2009 se začlenění výuky finanční gramotnosti stalo povinnými pro všechny SŠ a od září roku 2013 je výuka finanční gramotnosti povinně zavedena i do ZŠ.

Finanční vzdělávání je dlouhodobý proces, který je zaměřený na všechny věkové skupiny obyvatel. V prostředí, kde se neustále vyvíjejí a mění finanční produkty a služby si klade za cíl, aby každý člověk získal dostatek potřebných kompetencí, které pak bude moci správně uplatnit.

Pracovní skupina při své činnosti dospěla k závěru, že na úroveň finanční gramotnosti dospělé populace nejsou kladeny žádné mimořádné specifické nároky. Z tohoto důvodu pro ni nebude vytvořen samostatný Standard finanční gramotnosti. Úroveň znalostí a dovedností nezbytných v oblasti finanční gramotnosti pro dospělé odpovídá plně úrovni finanční gramotnosti, která je vymezena standardem pro žáky SŠ.

Podle Národní strategie finančního vzdělávání je finanční vzdělávání postaveno na principu obecnosti, principu odbornosti a principu zacílení.

- **Princip obecnosti** – projekty finančního vzdělávání mají svým charakterem rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech a službách, přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb.

³ Tyto standardy jsou uvedeny v dokumentu Standardy finanční gramotnosti, který je součástí materiálu Systém budování finanční gramotnosti.

- **Princip odbornosti** – pro úspěšné a správné šíření finančního vzdělávání je nutné, aby byl jejich obsah konkrétní po odborné stránce a aby byla zajištěna také odborná úroveň vzdělavatelů. Šířitelé finančního vzdělávání by měli disponovat dostatečnými schopnostmi a dovednostmi jak z oblasti vzdělávání, tak oblasti financí.
- **Princip zacílení** – konkrétní projekty nebo programy by měly jasně vymezit cílovou skupinu, pro kterou jsou určeny, a využívat vhodné informační kanály vzhledem ke zvolené cílové skupině tak, aby nedocházelo k chybné interpretaci. V oblasti počátečního vzdělávání je dána cílová skupina – žáci, přičemž současně musí být pokryty všechny složky finanční gramotnosti. Při přípravě vzdělávacího programu či projektu v rámci dalšího finančního vzdělávání je již možné zvolit více zacílený přístup, nicméně je třeba předem zvážit jeho zacílení tak, aby bylo dosaženo žádaného účinku, a přitom nebyla na trhu opomenuta některá ze složek nebo se naopak zbytečně nepřekrývaly. Současně je nutné dodržet výše uvedené principy obecnosti a odbornosti. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 16)

2 OSOBNÍ FINANCE A JEJICH ŘÍZENÍ

Je důležité objasnit, proč by si každý člověk měl sestavovat osobní či rodinný rozpočet. Jedním z nejdůležitějších důvodů, proč rozpočet sestavovat je ten, že díky němu lze získat přehled o příjmech a výdajích. O svých příjmech má drtivá většina lidí přehled. Ovšem, co se týká strany výdajů nebývá povědomí lidí zdaleka tak přesné. Pokud si člověk píše např. na papír položky, které za měsíc nakoupí, výsledná suma bývá mnohem vyšší než původně předpokládá. V případě, že je osobní rozpočet deficitní nebo vyrovnaný, je možné eliminovat výdajové položky. Dalším řešením je pak zvýšení příjmu tak, aby byl rozpočet přebytkový. V případě hospodaření s přebytkovým rozpočtem lze tvořit rezervy, díky kterým se každý může připravit na nenadálé situace jak finanční, tak životní. V případě, že se v domácnosti rozbije např. pračka, je mnohem „levnější“ pračku koupit z naspořených peněz, než ji kupovat na dluh a platit bankám úroky a poplatky s půjčkou spojené. Je třeba se také už od mládí připravovat na důchod. Díky neustále se rozvíjející lékařské péči je předpoklad, že lidé v důchodovém věku stráví mnohem více času. A díky stárnoucí populaci bude v budoucnu mnohem méně ekonomicky aktivních občanů a stát nebude mít z čeho vyplácet důchody. Je tedy třeba se na penzi připravit, k čemuž opět potřeba přebytkový rozpočet.

2.1 Osobní rozpočet

Osobní rozpočet lze definovat jako osobní finanční plán, který nastavuje limity na výši peněz, které budou utraceny na každou kategorii výdajů v daném měsíci a zároveň počítá s příjmy, které subjekt během daného časového období obdrží. Uvažování o osobním rozpočtu je velmi důležitou součástí principů osobních financí. Osobní rozpočet je jedním z nástrojů, který pomáhá jednotlivci zvládnout požadavky na život v ekonomické realitě. Prostřednictvím kvalitně zpracovaného rozpočtu získává člověk kontrolu nad svou finanční situací, předchází nahromadění dluhů či osobnímu bankrotu. (Novotný, 2007)

Všechny přístupy k finanční gramotnosti mají jednu společnou myšlenku – základem úspěšného řízení ať osobních či rodinných financí je správně sestavený rozpočet, který by měl být průběžně sledován a upravován. (Pilař, 2012, s. 5)

Rozpočet dle Jančíkové (2011, s. 2) dělíme na vyrovnaný, přebytkový nebo deficitní. O vyrovnaném rozpočtu hovoříme v případě, že příjmy a výdaje jsou si rovny. U přebytkového rozpočtu jsou příjmy vyšší než výdaje a u deficitního rozpočtu sledujeme vyšší výdaje než příjmy.

Každý rozpočet je tvořen příjmy a výdaji. Výdaje rozpočtu lze dělit na povinné, nutné a zbytné.

- **Povinné výdaje** jsou platby vyplývající ze smluv a jejich neplacení je spojeno se sankcemi. Patří sem například nájemné, splátky dluhů, platby daní, pokut, placení alimentů, školné, stravné, hrazení nákladů v předškolních zařízeních a také poplatky za členství v klubech, sportovních zařízeních či v politických stranách. Zatímco v předchozích příkladech je neplacení buď přímo trestným činem, nebo lze peníze vymáhat soudně, v tomto posledním případě jde při neplacení pouze o morální újmu. Pro řadu lidí však může být taková újma fatální.
- **Výdaje nutné** jsou takové platby, které sice nejsou povinné a jejich neplacení nebude sankcionováno (ani v morální rovině), nicméně jejich úhrada je ekonomicky výhodnější než jejich neuhrazení. Do nutných výdajů řadíme například nákup ročního kupónu na městskou hromadnou dopravu či nákup roční dálniční známky. V obou případech jde o posouzení, zda je investice do dlouhodobého zaplacení výhodná nebo nikoliv – tedy zda průběžné placení jednotlivého využití dálnice nebo městského hromadného prostředku nebude vzhledem k zamýšlené frekvenci v součtu finančně lepší. Povětšinou ale platba dlouhodobá ekonomicky vítězí nad součtem jednotlivých výdajů. Do nutných výdajů patří i platby, které jsou nezbytné pro zajištění základních životních potřeb, čili nákup stravy, oblečení, zajištění dopravy do zaměstnání, školy, výdaje za telekomunikace, léky a kosmetiku.
- **Výdaje zbytné** jsou platby, které hradíme zcela dobrovolně a s vědomím toho, že každý nákup takového zboží či služby je možné neučinit, a to bez jakýchkoliv sankcí. Jsou to výdaje, které slouží k uspokojování potřeb nad rámec potřeb základních. Mezi platby zbytné řadíme např. platby za dovolenou, koníčky, posilovnu, a také nákup kuřiva či návštěvy v pohostinských zařízeních. (Smrčka, 2009)

Příjmy rozpočtu mohou⁴ být pravidelné, nepravidelné a jednorázové.

- **Pravidelné příjmy** jsou příjmy, které dostáváme v periodicky se opakujících časových intervalech. Mezi pravidelné příjmy řadíme příjmy ze zaměstnání, z podnikání, z pronájmu nemovitostí. Do pravidelných příjmů patří i sociální dávky.

⁴ Málek a kol. dělí příjmy na aktivní (mzda), pasivní (např. příjem z pronájmu) a portfoliové (příjem z cenných aktiv). Toto dělení nebude rozvádět z toho důvodu, že pasivní a portfoliový příjem nemají mnou zkoumané subjekty.

- **Nepravidelné příjmy** jsou příjmy, jejichž výše kolísá a ne vždy s nimi můžeme v rozpočtu počítat. Do nepravidelných příjmů patří např. odměny, brigády.
- **Jednorázové příjmy** jsou nepravidelně se opakující příjmy, které vzniknou přeměnou movitého nebo nemovitého majetku na finanční prostředky, např. prodej domu, auta. (Jančíková, 2011, s. 11) Tento příjem může jednorázově zlepšit finanční situaci člověka, avšak je třeba s ním nakládat s rozvahou. Může nastat situace, že člověk takto obdržené finanční prostředky neuvážlivě utratí a nezbyde mu již žádný majetek, který by mohl v případě potřeby odprodat. V tomto bodě bych rovněž zmínila specifický druh příjmu, jímž je výhra v loterii. Jsou známy případy, kdy se lidem díky vysoké výhře rapidně zvýší životní standard, což ovšem není doprovázeno zvýšením finanční gramotnosti. Tito lidé velmi brzy o celou výhru přicházejí a v některých případech se dokonce dostávají do dluhové pasti, protože nejsou ochotni snížit svůj rychle nabitý vysoký životní standard. Jako příklad bych uvedla případ Michaela Carrola z Velké Británie, nebo jeho krajana Rogera Griffithse.

2.2 Principy tvorby osobního rozpočtu

Principy tvorby rozpočtu lze shrnout do pěti základních kroků:

1. Soupis všech čistých příjmů - prvním krokem při vytváření rozpočtu je vytvoření seznamu všech měsíčních příjmů. V případě rodinného rozpočtu je třeba mít na mysli všechny příjmy v rodině. Pokud jsou některé příjmy získány za delší časové období než je jeden měsíc, je nutné je přepočítat na příjmy za měsíc. Soupisem a sečtením všech příjmů se zjistí příjmová stránka rozpočtu, která limituje množství výdajů vyrovnaného rozpočtu.

2. Shrnutí všech měsíčních výdajů – druhým krokem při vytváření rozpočtu je vytvoření seznamu všech měsíčních výdajů. Nejprve je vhodné vytvořit soupis povinných výdajů, poté nutných výdajů a až naposledy výdajů zbytných. Pokud se některé výdaje vyskytují méně často, je nutné je přepočítat na výdaje za měsíc. Jiný způsob může spočívat v tom, že se v průběhu času (např. jednoho měsíce) zapisuje, na co všechno jsou peníze vynakládány. Zaznamenávat lze kupříkladu každodenní výdaje. Na konci měsíce lze pak dílčí výdaje roztřídit do kategorií, jako je zábava, jídlo, časopisy, knihy atd. K tomu, aby údaje odrážely skutečnost, se musí jednat o typický, průměrný měsíc. Mnozí mohou být překvapeni tím, jak velké sumy postupně po malých částkách utratí. Na výdajové straně rozpočtu jsou také pravidelně spořené částky. Pravidelné spoření je vytvoření pojistné rezervy na neočekávané

výdaje související s nepředvídatelnými událostmi, jako je např. porucha auta. Je to vlastně prevence před donucením k použití nákladných půjček, které mohou snadno narušit plánovaný rozpočet. Důležité je mít na paměti, že některé výdaje, nejsou typické pro každý měsíc, ale je nutné s nimi počítat. Těmito výdaji je například nákup oblečení či vánoční nákupy. Mezi nepravidelné výdaje můžeme zařadit i dovolenou.

3. Určení, zda příjmy pokrývají stávající výdaje - základním pravidlem rozpočtu je skutečnost, že finanční prostředky, které do domácnosti přichází, se musejí rovnat těm, které odchází. Jsou-li výdaje vyšší než příjmy, nastává problém, který je třeba řešit např. minimalizací výdajů či zvýšením příjmů.

4. Přehodnocení a přizpůsobení výdajů - jedná se o samotné přehodnocení a přizpůsobení výdajů, které může být provedeno různými způsoby. Jeden způsob spočívá ve snížení zbytných výdajů (např. zábava, nákup oblečení nebo jídlo v restauraci). Další způsob spočívá v hledání dalšího příjmu. Pokud je deficit rozpočtu větší, může se jednat o zásadnější rozhodnutí, jako je změna velikosti bytu nebo výměna či prodej automobilu.

5. Aktualizace rozpočtu - rozpočet, který vytváříme dnes, nemusí být po určité době aktuální. Z tohoto důvodu bychom měli svůj rozpočet čas od času přehodnotit, tedy aktualizovat. Jak často rozpočet přehodnocovat, bude záviset na individuálních podmínkách. Obecně lze však doporučit přehodnocení rozpočtu vždy po uplynutí šesti měsíců. Faktorem, který hraje významnou roli je mimo jiné také míra inflace. (Novotný, 2007)

Kromě vyčíslení jednotlivých příjmů a výdajů je vhodné sledovat také tzv. cash-flow, tedy mít přehled o toku peněz. Jeho smyslem je zajistit, aby v každém okamžiku byl pro plánovaný okruh výdajů k dispozici odpovídající příjmový zdroj. Neměla by tedy nastat situace, kdy je sice objem plánovaných příjmů a výdajů v rovnováze, avšak část z těchto příjmů přichází např. až na konci daného období, zatímco významnou část výdajů naopak očekáváme na jeho začátku. (MINISTERSTVO FINANCÍ, 2014)

3 FINANČNÍ PLÁNOVÁNÍ

Pokud je tato diplomová práce věnována finanční gramotnosti, lze finanční plánování považovat za její prubířský kámen. Lze pozorovat přímou souvislost mezi finančně gramotným člověkem a kvalitně sestaveným finančním plánem. Pokud někoho označíme za finančně vzdělaného, lze předpokládat, že jeho osobní finance budou rozumně rozloženy a tato osoba bude mít svůj finanční plán, kterým se bude řídit a který bude aktualizovat podle momentální situace. Jeho podrobnost není veskrze podstatná. Důležité je, že pokud chceme aby naše finance dávaly v dlouhodobém hledisku smysl a měly jasně daný směr, musíme mít představu, kam je budeme směřovat.

Cílem finančního plánování je vytvoření rovnováhy mezi budoucími finančními cíli a současnými a očekávanými zdroji a následně nalezení efektivní cesty k dosažení těchto cílů vycházejících z možností, které poskytuje finanční trh. (Syrový, Novotný, 2005, s. 10)

3.1 Tvorba osobního finančního plánu

Podle Kociánové (2012, s. 147) musí finanční plán vycházet z podrobné analýzy situace daného člověka, jeho možností, potřeb, přání a finančních cílů. Základem dobrého finančního plánu je zabezpečení pro případ jakékoliv nenadálé události. Musí být ovšem individuálně přihlédnuto k majetku, pasivním příjmům, závazkům a situacím, které by příjem konkrétního člověka mohly ohrozit. Mezi nástroje, které příjem zabezpečují patří životní pojištění (investiční životní pojištění nebo rizikové životní pojištění) a neživotní pojištění (čili pojištění majetku a odpovědnosti vůči druhým).

Finanční plán by měl obsahovat i kroky k zajištění bydlení, financování studií dětí, vytváření zdrojů na důchod a zhodnocení volných prostředků. Chce-li zájemce o finanční plán řešit pouze jednu oblast (např. bydlení), je nutné znát ostatní souvislosti a dopady tohoto řešení na další životní plány klienta (např. pokud se při řešení bydlení neúměrně zadluží, tedy vezme-li si úvěr s měsíční splátkou na hranici svých možností, jen velmi obtížně si bude moci vytvářet rezervy na důchod nebo na studium dětí). Pokud jeden z programů vytrhneme z kontextu ostatních, nelze spolehlivě vytvořit finanční plán jako celek.

Finanční plán lze chápat jako živý organismus. Je platný v době jeho sestavování. Je potřeba ho vzhledem k vývoji životních událostí, změn na finančních trzích a změn zákonů neustále aktualizovat.

„Kvalitní finanční plán nenabízí nejlevnější varianty, ale varianty, které umožňují více řešení při změně jakékoliv situace. Mít více možností je jedním z nejdůležitějších kritérií kvalitního finančního plánu. Finanční plán by měl klienta učinit co nejvíce nezávislým na sociálním systému.“ (Kociánová, 2012, s. 148)

Podle Pilaře (2012, s. 8) je pro tvorbu finančního plánu důležitá také specifikace osobních finančních cílů a navržení optimálního řešení k jejich dosažení. Je třeba si uvědomit, že finanční plán ukazuje směr – tedy soubor jednotlivých kroků, které je nezbytné provést proto, abychom svých cílů dosáhli. Základním principem finančního plánu je ujasnění si cílů a pro splnění každého cíle odkládání finančních prostředků stranou. Finanční plán rovněž doporučuje, jak nejlépe rozdělit existující majetek do různých finančních produktů tak, aby mohlo dojít k naplnění cílů, či co nejefektivněji uchovat současný životní standart i pro budoucnost.

Finanční plánování není prostředkem k rychlému a bezpracnému zbohatnutí. Pokud má člověk nedostatečné znalosti finančních produktů a rizik s nimi spojených, či jejich rizika podceňuje, ohrožuje tím nejen svůj finanční plán, ale i stabilitu své finanční situace. (Syrový, Tyl, 2011, s. 36)

3.2 Osobní finanční plán

Osobní finanční plán má dle Filipa pět základních částí: ošetření osobních rizik, plán nezávislého penzijního věku, plán vzdělávání dětí, investiční plán a plán dědictví. (Filip, 2006, s. 296)

1. Ošetření osobních rizik – je nutné si uvědomit, že by každý člověk měl předvídat do budoucna a připravit se na neočekávané situace (např. nemoc, úraz, ztráta zaměstnání). Na tyto situace se dá připravit dvěma způsoby, a to tvorbou krátkodobých rezerv nebo prostřednictvím životního pojištění. Nejlepší variantou je tyto dva způsoby zkombinovat. Krátkodobé rezervy jsou vhodné pro případ ztráty zaměstnání, při úrazech nebo nemocech, které nevyžadují dlouhodobou léčbu nebo při poškození či odcizení majetku, který je třeba co nejdříve opravit či nahradit. Finanční poradci uvádějí, že krátkodobá rezerva by měla činit výši čtyř až šesti měsíčních příjmů. Životní pojištění je vhodné pro krytí případných zranění či nemocí, u kterých je vyžadována dlouhodobější léčba nebo které vedou k trvalé invaliditě. *„Je nutné věnovat pozornost pojistné hodnotě, tj. nejvyšší možné finanční újmě, ke které může důsledkem pojistné události dojít. Pojistné hodnotě totiž odpovídá*

pojistná částka, jíž v případě pojistné události pojistitel vyplácí.“ (Čejková a kol., 2006, s. 64)
V případě zadlužení (vysoký spotřebitelský úvěr, hypotéka, úvěr ze stavebního spoření) by měl mít člověk pojištění smrti na aktuální dlužnou částku, aby v případě smrti byl dluh vyrovnán a nemusel ho za něj přebírat jeho dědic. V případě, že není vytvořena dostatečně velká krátkodobá rezerva, mělo by životní pojištění obsahovat i volitelná připojištění např. pracovní neschopnosti, denní odškodné či hospitalizace.⁵

2. Plán nezávislého penzijního věku – nelze očekávat, že státem vyplácený důchod bude dostačující pro zajištění všech výdajů nebo životního standardu, na nějž je člověk během produktivního života zvyklý. Je tedy třeba se na penzi připravovat a to formou tzv. dlouhodobých rezerv. Podle Filipa budeme v penzijním věku potřebovat až 80 % měsíčního příjmu, kterého jsme dosahovali několik let před penzí. Je třeba vzít v potaz úroveň životního standardu a také plány toho, co bychom v penzi chtěli dělat (čili chceme-li v penzi cestovat nebo se věnovat nákladnějším koníčkům, budeme muset mít naspořeno větší množství peněz). Je tedy zřejmé, že na důchod bychom měli naspořit větší obnos finančních prostředků. Proto bychom se na penzi měli připravovat co nejdříve (nejlepší variantou je odkládat už z první výplaty), ať už prostřednictvím spoření či investování. (Filip, 2006)

3. Plán vzdělávání dětí – vzdělání je v dnešní době považováno za velmi důležité a je, společně s praxí, vnímáno jako klíčové při ucházení se o zaměstnání. Každý rodič by měl pro své dítě požadovat to nejlepší a vyšší vzdělání většinou garantuje vyšší příjem a zároveň snazší uplatnění na trhu práce. Náklady spojené se vzděláváním dětí šplhají do statisíců korun. I v případě, kdy škola nevyžaduje po svých studentech školné, je třeba počítat s platbami za ubytování, školní pomůcky, cestovné a stravné. Pokud na vzdělání dětí nemáme naspořeno dopředu, je velmi těžké najít v měsíčním rodinném rozpočtu odpovídající finanční obnos, abychom děti na škole udrželi.

4. Investiční plán – investiční plán chápeme jako prostředek pro splnění našich životních cílů a přání, ale také jako způsob efektivního zhodnocení stávajících rezerv. Do jakých produktů je nejvhodnější investovat a na jak dlouho, se odvíjí od naší investiční strategie, kterou určuje náš investiční horizont (čili jak dlouhou dobu chceme nechat finanční prostředky na trhu zhodnocovat) a náš postoj k riziku. Jestliže se rizika bojíme, zvolíme konzervativní investiční

⁵ V případě naspoření dostatečné krátkodobé rezervy je vhodné takováto připojištění ze životního pojištění vyjmout, neboť bývají dost drahá.

strategii. Při zvolení této strategie podstupujeme sice nižší riziko, ale musíme očekávat nižší výnos (jedná se např. o investice do pokladničních poukázek státu nebo do fondů, které obchodují s měnou). Pokud se rizika nebojíme a chceme dosáhnout vysokých výnosů, můžeme zvolit agresivní strategii (jedná se např. o investování do akciových fondů nebo do komodit). V případě, že se se svým postojem k riziku nacházíme mezi těmito dvěma protipóly a preferujeme dosažení přiměřených výnosů při přiměřené míře rizika, pak zvolíme vyváženou investiční strategii považuje (kam řadíme např. firemní dluhopisy s krátkou a střední dobou splatnosti, smíšené fondy nebo fondy fondů). (Filip, 2006, s. 407-408)

5. Plán dědictví – plán dědictví určuje komu a za jakých podmínek případně náš majetek po smrti. Chceme-li svým dědicům odkázat co nejvyšší majetek, snažíme se o minimalizaci dědické daně. V případě, že není sepsána závěť, probíhá dědictví dle platné legislativy. (Filip, 2006, s. 317)

Pro realizaci plánů je třeba vytvářet rezervy. Tvorbu rezerv dělíme podle toho, kdy má být rezerva dostupná. Rezervy lze tedy dělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.

Krátkodobé rezervy jsou takové rezervy, jejichž čerpání lze předpokládat v horizontu do dvou let. Tyto finanční prostředky by měly většinou sloužit na pokrytí neočekávaných výdajů, nebo na výdaje, které jsou plánovány v brzké budoucnosti. Pokud člověk nemá tuto rezervu vytvořenou, velmi často v případě neočekávaných výdajů využívá možnosti půjček.

Střednědobé rezervy jsou časově stanoveny na deset až patnáct let. Pro mladší generaci tyto vytvořené rezervy slouží např. na pokrytí výdajů spojených s příchodem dětí či s financováním bydlení. Tato rezerva by měla být vyšší než rezerva krátkodobá.

Dlouhodobými rezervami se rozumí úspory, na jejichž vytvoření máme patnáct a více let. Jejich účelem je například příprava na důchodový věk, rozsáhlé rekonstrukce bydlení nebo předčasné splacení úvěru na bydlení. Rezervy tvořené v dlouhodobém horizontu jsou finančně nejnáročnější, proto je třeba se na ně připravovat se značným předstihem. Pokud se člověku nepodaří si tyto rezervy vytvořit má to velký dopad na jeho životní standart v pozdějším věku.

4 FINANČNÍ PRODUKTY

Tato kapitola je věnována popisu finančních produktů, které mají mnou zkoumané subjekty na finančním trhu uzavřeny a také popisu základních parametrů o jejich rozhodování.

Finanční trh lze vymezit jako systém institucí a instrumentů zabezpečujících pohyb peněz a kapitálu ve všech formách mezi různými ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky. (Revenda, 2004, s. 95)

V České republice je na finančním trhu nabízeno obrovské množství finančních produktů. Dle ČNB na českém finančním trhu působí v současnosti 45 bankovních institucí, 51 pojišťoven, 10 penzijních společností a 25 investičních společností. Z tohoto důvodu budou v této diplomové práci popsány pouze ty finanční produkty, které aktivně využívají mnou dotázaní jedinci. (ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2014)

V této kapitole jsou tedy popsány pouze ty finanční produkty, které jsou využívány mnou dotazovanými jedinci. Finanční produkty jsou popsány pouze okrajově, neboť práce není na výčet jednotlivých produktů zaměřena.

4.1 Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění (dále jen IŽP) je kombinací rizikové a rezervotvorné složky pojistného. Riziková složka zahrnuje pojištění pro případ smrti a dožití a nabízí širokou škálu připojištění pro nenadálé životní situace. Lze si připojistit např. trvalé následky úrazu, invaliditu, závažné onemocnění, pracovní neschopnost nebo hospitalizaci. V případě úmrtí klienta je dle individuálních podmínek pojišťoven vyplacena pojistná částka nebo aktuální hodnota individuálního účtu/hodnota pojištění. Popřípadě obojí. V případě dožití je vyplacena vždy aktuální hodnota individuálního účtu/hodnota pojištění. V případě sjednání dalších připojištění je při pojistné události vyplaceno pojistné plnění dle sjednaných podmínek. Forma výplaty může být buď jednorázová, nebo formou opakovaných výplat.

Rezervotvorná složka představuje spoření prostřednictvím investování do podílových fondů. Investiční riziko je na straně klienta. Za zaplacené pojistné jsou nakoupeny podílové jednotky, které pojišťovna vloží na individuální účet klienta. Podílové jednotky určují hodnotu individuálního účtu klienta podle zvolené investiční strategie,⁶ přičemž si pojišťovna strhává náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. „*Pro maximalizaci zhodnocení*

⁶ O investiční strategii více v bodě 3.4.1.3

a omezení investičního rizika je minimální doporučená doba trvání pojištění 10 let a více. Kratší doba pojištění může vzhledem ke kolísání kapitálového trhu negativně ovlivnit výši zhodnocení.“ (ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN, 2014)

Mezi výhody IŽP lze zařadit:

- rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění,
- změny nastavení pojištění a rozsah pojistné ochrany dle aktuálních potřeb,
- aktivně měnit investiční strategii během trvání pojištění dle aktuálních potřeb,
- průběžně sledovat zhodnocení investiční složky pojištění,
- vkládat a čerpat finanční prostředky i během trvání pojištění,
- daňová uznatelnost zaplaceného pojistného.⁷

Mezi nevýhody IŽP lze zařadit:

- nemusí být garantována výše zhodnocení,
- není garantována pojistná částka při dožití,
- při předčasném zrušení smlouvy může být vyplaceno méně než hodnota individuálního účtu,
- při neplacení pojistného má pojistitel právo na pojistné do zániku pojištění, pojištění zanikne až na základě upomínky pojistitele,
- aktuální hodnota individuálního účtu kolísá podle tržních rizik. (ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN, 2014)

4.2 Úrazové pojištění

Úrazové pojištění je takové rizikové pojištění, jehož předmětem je tělesné poškození pojištěného, které je způsobeno náhlými a neočekávanými vlivy, které způsobí na pojištěného zvenku. (Majtánová a kol., 2006)

Úrazové pojištění chrání pojištěné jedince před ztrátou příjmu kvůli takové neočekávané události jako je úraz. Pojistné plnění z úrazového pojištění může pojištěným osobám pomoci

⁷ Nyní je projednávána novela zákona, podle které se klient bude muset od 1.1.2015 rozhodnout, zda bude chtít mít své IŽP daňově zvýhodněné. Pokud si bude zaplacené pojistné odečítat od základu daně, nebude moci provádět částečné odkupy naspořených prostředků. Pokud se přeci jen rozhodne peníze vybrat před smluveným koncem IŽP bude muset dodanit uplatněné odpočty. Pakliže klient již dopředu počítá s tím, že si bude peníze spořené prostřednictvím IŽP v průběhu jeho trvání vybírat zvolí si variantu daňově neuznatelného IŽP.

kompenzovat nejen ztrátu příjmu, ale i případné další náklady spojené s úrazem a jeho léčbou. Úrazové pojištění lze sjednat jako samostatný produkt pro jednotlivce nebo skupinu, popřípadě jako součást dalších typů pojistek. Oproti IŽP v úrazovém životním pojištění chybí rezervotvorná složka, čili pojištěný platí pouze za krytí pojistných rizik. (PENÍZE (a), 2000-2014)

V úrazovém pojištění lze sjednat pojištění těchto událostí:

- smrt následkem úrazu,
- trvalé následky úrazu,
- tělesné poškození způsobené úrazem,
- pracovní neschopnost následkem úrazu,
- pobyt v nemocnici následkem úrazu.

Výhody úrazového pojištění jsou:

- pojištění dostupné pro každého,
- vysoká pojistná ochrana,
- možnost sjednat pojištění pro případ různých důsledků úrazu,
- možnost pojištění průběžně měnit.

Nevýhody úrazového pojištění jsou:

- neexistence rezervotvorné složky,
- výluky na pojištění (pojištění se často nevztahuje na nemoci, které jsou důsledkem úrazu nebo např. na opakované úrazy),
- lze pojistit pouze události spojené s úrazem (ne s nemocí).

4.3 Penzijní připojištění

Penzijní připojištění je produkt, který se v současnosti již nedá uzavřít. V roce 2013 proběhla penzijní reforma a penzijní připojištění bylo nahrazeno doplňkovým penzijním spořením. Penzijní připojištění má uzavřena drtivá většina mnou dotázaných jedinců. Z tohoto důvodu je tato kapitola zaměřena spíše na penzijní připojištění a u doplňkového penzijního spoření jsou zmíněny pouze odchylky od penzijního připojištění.

Penzijní připojištění je forma dlouhodobého spoření, které je podporováno ze strany státu. Prostřednictvím těchto produktů se lidé dobrovolně připravují na pokles životního standardu spojeným s odchodem do důchodu. Stát motivuje občany k využívání tohoto spoření za pomoci pravidelných příspěvků, jejichž výše je vázána na výši měsíčního příspěvku samotného účastníka.

Smlouvy o penzijním připojištění byly uzavírány na dobu neurčitou a jsou platné i po spuštění penzijní reformy v roce 2013. Všichni stávající klienti byli od ledna 2013 automaticky převedeni do tzv. transformovaných fondů, které umožňují zachování výhodných podmínek původních smluv. Penzijní připojištění i po reformě představuje konzervativní způsob tvorby dlouhodobé rezervy.

Mezi výhody původního penzijního připojištění patří:

- garance nezáporného zhodnocení,
- možnost sjednat výsluhovou penzi,
- nutná doba spoření,
- státní příspěvky,
- daňové úlevy,
- příspěvky zaměstnavatele,
- výplata formou jednorázového vyrovnání.

V rámci penzijní reformy, která v České republice proběhla v roce 2013, získali klienti penzijních společností možnost vybrat si strategii, pomocí které budou své úspory v doplňkovém penzijním spoření zhodnocovat. Konečný stav úspor je však závislý na hospodaření jednotlivých penzijních společností. Vklady nejsou pojištěny a na rozdíl od předešlého penzijního připojištění není garantován minimální výnos 0 %, tj. zhodnocení vkladů může být i záporné. Jisté omezení představuje rovněž nemožnost vložené peníze kdykoli vybrat. Pokud se střadatel pro výběr rozhodne před koncem smlouvy, dostane pouze ty prostředky, které sám vložil, bez státní podpory a úroků, které generovala.

4.4 Kolektivní investování

„Kolektivní investování je založeno na myšlence sdružení finančních prostředků jednotlivých drobných investorů, jejichž hlavním motivem je dosažení efektivnější správy společných prostředků, diverzifikace a minimalizace rizik a získání přístupu na trhy obvykle vyhrazené jiným typům investorů.“ (Liška a kol., 2004, s. 310)

Podílové fondy představují stále oblíbenější způsob zhodnocování prostředků. Vzhledem k vývoji na finančních trzích, který neustále snižuje reálné zhodnocení garantovaných spořicíh programů, stále více klientů hledá efektivní způsob jak ochránit své úspory před inflací a zároveň je dlouhodobě zhodnotit. Podílové fondy v závislosti jejich složení umožňují klientům nadstandartní úročení, které je po třech letech osvobozeno od daně z výnosu. Na rozdíl od termínovaných vkladů je velkou výhodou i vysoká likvidita, tedy možnost proměnit svůj podíl na peníze, které mohou klienti využít dle svého uvážení. Podílníci s nastřádaným kapitálem využívají zejména možnosti jednorázové investice, zatímco lidé, kteří chtějí vytvářet úspory postupně vsázejí zejména na pravidelné investice. Nabídka pravidelného investování je již od částek v řádu stokorun měsíčně. Investování prostřednictvím podílových fondů nevyžaduje od investora speciální znalosti investičních strategií a není pro něj nikterak časově náročné.

Mezi výhody kolektivního investování lze zařadit:

- přístup k jinak nedostupným instrumentům a trhům,
- diverzifikace rizika,
- nižší transakční náklady,
- likvidita,
- daňové výhody (po třech letech nastává osvobození od daně z příjmu),
- možnost zprůměrnování nákladů,
- odbornost při správě svěřeného majetku,
- široká paleta investičních a podílových fondů,
- jednoduchost a pohodlnost investování,
- přísná legislativa.

Mezi nevýhody kolektivního investování lze zařadit:

- riziko ztráty vlivem tržních pohybů,

- nepojištění investice,
- poplatky,
- omezení investiční volnosti,
- komplikovanost nalezení vhodného fondu,
- špatné načasování investice. (Veselá, 2007)

4.5 Stavební spoření

Stavební spoření lze charakterizovat jako účelový druh spoření, při němž vkladatel dlouhodobě ukládá své finanční prostředky u specializované banky. V průběhu spoření může čerpat státní podporu a po skončení stavebního spoření získává, při splnění dalších podmínek, nárok na úvěr ze stavebního spoření.

V roce 2011 došlo u stavebního spoření k několika zásadním změnám. Nejvýznamnější změnou bylo snížení maximální výše státní podpory u všech smluv z původních 3 000 Kč na 2 000 Kč za kalendářní rok. Po sedmiletém období (od roku 2004) byla zrušena dvoukolejnost smluv, kdy část účastníků stavebního spoření měla v případě tzv. staré smlouvy (uzavřené do 31. prosince 2003) nárok na maximální státní podporu ve výši 4 500 Kč a část účastníků v případě tzv. nové smlouvy (uzavřené od 1. ledna 2004) na maximální státní podporu ve výši 3 000 Kč. Zavedením nároku na maximální státní podporu ve výši 2 000 Kč na všechny smlouvy došlo k narovnání podmínek mezi oběma skupinami účastníků. Další změnou týkající se stavebního spoření bylo zdanění úrokových příjmů ze stavebního spoření formou 15 % srážkové daně. (Škvára, 2013)

Výhody stavebního spoření jsou:

- 10 % státní podpora,
- vklady jsou ze zákona pojištěny,
- není věkově omezeno,
- garantované zhodnocení finančních prostředků.

Nevýhody stavebního spoření jsou:

- doba spoření minimálně šest let,
- daň z úroků ve výši 15 %,
- případný úvěr ze stavebního spoření je dražší než hypoteční úvěr.

4.6 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr lze charakterizovat jako úvěrové toky, které jsou směřovány k fyzickým osobám, resp. domácnostem, sloužící na pokrytí jejich požadavků souvisejících se spotřebou. Jedná se tedy o produkt jednoznačně určený spotřebiteli. (Půlpánová, 2007)

Zákon vymezuje spotřebitelský úvěr jako „*práva a povinnosti související s odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu poskytovanou nebo přislíbenou spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem.*“ (ČESKO, 2010)

Jedná se o účelové nebo neúčelové úvěry určené domácnostem na pořízení spotřebního zboží, přičemž hlavní rozdíl mezi spotřebitelskými úvěry spočívá v úrokové sazbě. Nejvyšší úroková sazba je na neúčelové financování. (Kociánová, 2012, s. 72).

Mezi výhody spotřebitelského úvěru lze zařadit:

- rychlý zdroj finančních prostředků,
- zdroj peněz bez nutnosti předešlé tvorby rezerv,
- není nutné dokládat způsob použití.

Mezi nevýhody spotřebitelského úvěru lze zařadit:

- vyšší úrokové sazby,
- kratší doba splatnosti,
- sankce při nesplácení.

4.7 Běžný účet

Běžný účet je jedním z nejpoužívanějších bankovních produktů. Využívá ho většina obyvatel a je důležité zdůraznit, že parametry jsou u jednotlivých bank velmi podobné. Klienti si již zvykli, že pomocí svého běžného účtu mohou posílat platby na jiné účty a to buď opakovaně pomocí trvalých příkazů nebo jednorázově. Oblíbenou součástí běžného účtu bývá platební karta, která nahrazuje při platebním styku peněžní hotovost. Další službou, kterou tento produkt nabízí je povolení inkasní platby či možnost využívat internetové bankovníctví. Přínos běžného účtu je také v tom, že klient si může kontrolovat tok svých peněz. Díky historii operací má vlastník běžného účtu lepší přehled o svých příjmech a výdajích.

Rozdíl mezi jednotlivými bankami tedy není v parametrech produktu, ale zejména v jeho ceně. Některé banky nabízí v rámci předplacených balíčků služby zdarma, jiné podmiňují

výhodnější podmínky určitým měsíčním obratem či zůstatkem. Při výběru je tedy nutné zvážit osobní situaci, aby volba ústavu, kam vložíme své peníze, odrážela naše potřeby i možnosti.

4.8 Spořicí účet

Spořicí účet lze přirovnat k běžnému účtu, ovšem nelze jej využívat k běžným bankovním operacím. Na místo toho nabízí klientovy vyšší zhodnocení vložených peněz než výše zmíněný běžný účet. Většina bank nabízí spořicí účet jako doplněk k běžnému účtu a neúčtuje za jeho vedení žádný poplatek. Spořicí účty jsou účty, z nichž můžeme naspořené prostředky kdokoli vybrat. Banky však nabízejí i tzv. termínované spořicí účty, kdy se klient zavazuje, že vložené prostředky nevybere před uplynutím předem dohodnuté doby. Výhodou pro střadatele je pak vyšší zhodnocení. Finančně gramotný člověk by měl spořicí účet využívat pouze k tvorbě nutné rezervy, protože v současné době nepokryje výnos spořicího účtu ani inflaci.

5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Podle výzkumu, který v roce 2007 provedla agentura STEM/MARK pro Ministerstvo financí, cca tři čtvrtiny dotazované dospělé populace považují znalost pojmů, vzdělávání a získávání nových informací z finanční oblasti za důležité. Celých 90 % dotazovaných pokládá za užitečné vzdělávání dospělé populace v oblasti hospodaření s penězi, přičemž další vzdělávání vítají především lidé již informovaní, vzdělanější a mladší. Průzkum ukázal naléhavou potřebu systematického rozvoje finančního vzdělávání v České republice. (Strategie finančního vzdělávání ve znění koncepčního materiálu vytvořeného MF, 2007, s. 7-8)

Vzdělávání dospělých v oblasti finanční gramotnosti by mělo být převážně zajišťováno soukromým sektorem prostřednictvím profesních sdružení finančních institucí a sdružením spotřebitelů. V praxi to ovšem funguje tak, že vzdělávání dospělých v této oblasti zajišťuje ve značné míře i veřejný sektor.

5.1 Vzdělávání zajištěné veřejným sektorem

Svou úlohu ve finančním vzdělávání hraje i veřejný sektor, který zastupuje MF, MŠMT, MPO, ČNB, Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) a Ministerstvo vnitra (dále jen MV).

- **MF** je nezávazným odborným konzultantem obsahu projektů finančního vzdělávání dospělých. Má za úkol zajištění činnosti Pracovní skupiny, v rámci které bude umožněna diskuze a koordinace aktivit všech zainteresovaných stran v oblasti finančního vzdělávání.
- **MŠMT** odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy pro předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, vysokými školami nebo jejich součástmi. V rámci vzdělávání dospělé populace uděluje akreditace vzdělávacím institucím a vzdělávacím programům v systému dalšího vzdělávání

pedagogických pracovníků a jiným subjektům nabízejícím další vzdělávání pedagogických pracovníků (vč. problematiky finančního vzdělávání). MŠMT je členem Pracovní skupiny.

- **MPO** se zaměřuje na poskytování finanční podpory spotřebitelským sdružením a organizacím formou dotací určených na realizaci projektů, které jsou mj. zaměřeny na problematiku finančního vzdělávání. MPO podporuje vzdělávání spotřebitelů, jako nejúčinnějšího nástroje ochrany spotřebitele.
- **MPSV** se zaměřuje na finanční vzdělávání osob ve ztížené sociální situaci. Základní finanční edukace je též obvyklou součástí sociálního poradenství, financovaného prostřednictvím neinvestičních dotací na sociální služby. Realizuje vzdělávací modul základního poradenství v oblasti finanční gramotnosti pro zaměstnance úřadů práce.
- **ČNB** v oblasti vzdělávání dospělých realizuje vlastní vzdělávací aktivity prostřednictvím svého webu a s využitím médií. Spolupracuje také s univerzitami třetího věku. Při zaměření těchto aktivit vychází i z poznatků získaných při výkonu dohledu nad ochranou spotřebitele na finančním trhu. ČNB je členem Pracovní skupiny.
- **MV** je zodpovědné za koordinaci v oblasti vzdělávacích činností ve státní správě. Do působnosti tohoto rezortu tedy spadá též zajištění vzdělávání zaměstnanců státní správy a samosprávy. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s.19-20)

5.2 Ostatní instituce podílející se na vzdělávání dospělé populace

Další významnou roli v oblasti finančního vzdělávání dospělé populace hrají profesní sdružení institucí, sociální partneři, nestátní neziskové organizace, vzdělávací instituce, média a ostatní subjekty.

- **Profesní sdružení institucí** hrají důležitou roli v oblasti informačního servisu pro spotřebitele. Z dlouhodobého hlediska je finančně vzdělaný občan přínosem pro finanční trh jako takový. Z toho důvodu je finanční vzdělávání přínosné pro finanční instituce. Jedná se o organizace zastupující zájmy bank, pojišťoven nebo finančních zprostředkovatelů.
- **Sociální partneři** (tzn. odbory a zaměstnavatelé) zastávají stěžejní roli v oblasti pracovněprávních vztahů a zaměstnanosti. Mohou v oblasti finančního vzdělávání aktivně působit na zaměstnaneckou veřejnost..

- **Nestátní neziskové organizace** (tj. spotřebitelská sdružení, organizace působící v sociální oblasti a další neziskové subjekty) hrají klíčovou roli v ochraně spotřebitele a jeho dalším vzděláváním. Tyto organizace nabízí projekty finančního vzdělávání, aktivní přístup k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu. Poskytuje poradenství občanům a ochranu práv spotřebitelům.
- **Vzdělávací instituce** nabízí vzdělávací projekty. Tyto projekty mohou být jak pro právnické osoby vykonávající činnost škol se státem garantovanými rámcovými vzdělávacími programy pro žáky, tak pro vzdělávací instituce jiných zřizovatelů s vlastní nabídkou akreditovaných vzdělávacích programů nebo neakreditovaných projektů pro vybrané cílové skupiny dospělé populace v rámci zvolených priorit finančního vzdělávání.
- **Média** zastávají důležitou roli v rámci finančního vzdělávání. Činí tak prostřednictvím vzdělávacích článků, pořadů a poskytováním informací z oblasti financí.
- **Ostatní subjekty** – dalším významným subjektem jsou také vysoké školy. Podílí se na posílení finanční gramotnosti svých studentů (což platí zejména pro vysoké školy ekonomického směru), a na možné participaci studentů na projektech finančního vzdělávání a přípravě budoucích pedagogů. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 21-22)

Základní opatření v rámci dalšího vzdělávání jsou:

- efektivní spolupráce subjektů veřejné správy, profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů v rámci Pracovní skupiny,
- revize Standardu finanční gramotnosti dospělého občana v souladu s vývojem na finančním trhu,
- vstupní ověření úrovně finanční gramotnosti české populace a přehled existujících projektů finančního vzdělávání,
- výběr projektů k pokrytí identifikovaných priorit finančního vzdělávání, složek finanční gramotnosti a cílových skupin a posouzení možností jejich případné dotační podpory,
- tvorba projektů finančního vzdělávání, jejich průběžná aktualizace a zajištění informovanosti o těchto projektech,
- pravidelné monitorování úrovně finanční gramotnosti občanů a mapování projektů v rámci finančního vzdělávání. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 17- 18)

Podle Kotuly (2010) je finanční gramotnost hlavně o myšlení, a až poté o znalostech pojmů týkající se finanční gramotnosti. Lidé, kteří se v této oblasti chtějí vzdělávat by měli hlavně vytvářet osobní strategie vedoucí k bohatství, hrát stolní hry zabývající se získáváním peněz, sestavovat investiční plány, poslouchat přednášky od finančně úspěšných lidí, vytvářet své osobní rozpočty a finanční výkazy popřípadě realizovat drobné podnikatelské záměry. Při finančním vzdělávání musí být jasný rozdíl mezi myšlením a návyky bohatých a chudých lidí, zároveň musí jedinec projevit své vlastní myšlení, aby si uvědomil, zda jeho myšlení koresponduje s myšlením bohatého či chudého člověka. Jen takový model vzdělávání má šanci připravit jeho účastníky na finančně úspěšný život. Právě způsob přemýšlení jednotlivce považují v tomto za klíčový. Mnoho lidí bere za naprosto samozřejmý předpoklad, že až v případě, že se stanou bohatými, budou tak uvažovat a chovat se. Přitom podle úspěšných manažerů je postup přesně opačný. Tedy pokud začnu uvažovat jako úspěšný člověk, aktivně se o své příjmy a výdaje zajímat a aktivně spravovat svoji finanční situaci, velmi pravděpodobně se úspěch dostaví.

5.3 Deskové hry

Deskové hry si nachází své místo i u dospělé populace. Deskové hry zabývající se tématem finanční gramotnosti učí své přívržence této problematice prostřednictvím hry, což je nenásilný způsob, jak zlepšit hráčovi vědomosti a dovednosti.

- Desková hra Cashflow 101 – stolní hra od Roberta Kiyosakiho, která vysvětluje zásady finanční gramotnosti a investování. Na začátku samotné hry si hráči vytáhnou náhodnou fiktivní postavu s reálným zaměstnáním, odpovídajícím platem. První kolo simuluje každodenní úmorné chození do zaměstnání. Během této fáze se může na základě kartiček “Příležitost” zúčastnit některé investiční příležitosti, z nichž některé přinášejí pasivní příjem. Cílem hráče v tomto prvním kole je nakupovat aktiva, která generují pasivní příjem. Pokud pasivní příjmy samy o sobě přesáhnou celkové výdaje této postavičky, hráč už nepotřebuje příjem ze zaměstnání, aby zaplatil své výdaje, a tím se stává finančně nezávislý na výplatě ze zaměstnání. Hráč poté svou figurku přesouvá do druhého kola, kde se v reálném světě pohybují bohatí lidé. Vše, co se hráč naučí při procesu dostávání se z prvního kola do druhého, jej může učinit finančně svobodným i v reálném světě. To také Cashflow odlišuje od jiných, které jsou také zábavné, ale nic praktického nenaučí. (MISTROVSTVÍ ČR V CASHFLOW, 2014) Na deskovou hru Cashflow 101 navazuje

hra Cashflow 202, která je určena pokročilým hráče. Jejím úkolem je naučit hráče investovat.

- **Desková hra Finanční svoboda** - hra byla vyvinuta s cílem jednoduše, zábavně a bez námahy pomoci co nejvíce lidem lépe se starat o své peníze a zvyšovat si tak finanční gramotnost. Hráči spravují peníze mladé české rodiny. Jejich úkolem je v průběhu 30ti let splnit cíle, které rodina má (např. rodinný dům nebo vysněná dovolená) a dosáhnout finanční nezávislosti. Tato hra také simuluje realitu, je přizpůsobena českému trhu, hráči mohou využívat běžné produkty jako je stavební spoření nebo hypotéky. Hráči zde čelí stejným situacím jako v životě (např. ztráta zaměstnání, zvýšení daní či propady na burze). (FINANČNÍ SVOBODA, 2007-2014)
- **Desková hra Finance v kapse** – vývoj této stolní hry byl iniciován Violou Baštýřovou, koordinátorkou projektu Den finanční gramotnosti. Marketingové oddělení poradenské společnosti Partners Financial Services, a.s. na ní spolupracovalo se specializovanou firmou Loris Games. Hra slouží jako další interaktivní výukový materiál školy finanční gramotnosti. Je určena pro dva až pět hráčů. Zábavnou formou se věnuje finančnímu vzdělávání obyvatelstva. Hráči odpovídají na dotazy z oblasti rodinných a osobních financí. Obtížnost otázek si hráči určují sami, přičemž platí pravidlo, že čím těžší otázku hráč odpoví, o to dál se na herním poli může posunout. V postupu hráčům pomáhají karty "Den finanční gramotnosti", které mohou získat na speciálních polích, naopak pozor si musejí dávat na pole "Zloděj", které jim cestu může ztížit. Hra je velmi variabilní, mohou ji hrát zároveň hráči s lepšími i horšími znalostmi ze světa financí. Samotným hraním hry se hráči dozvídají základní pojmy a koncepty finanční gramotnosti. (Mrázková, 2014)

5.4 Finanční vzdělávání na internetu

V dnešní době je internet neoddělitelnou součástí každodenního života. Podle Kovaříkové (2013, s. 56) mají největší vliv na finanční informovanost občanů právě internet a média. Na internetu jsou hlavními nositeli finančního vzdělávání zejména finanční rubriky internetových deníků a specializované servery zabývající se financemi.

Protože finanční rubriky deníků se zabývají převážně aktuálními událostmi finančního světa, které přináší formou zpráv, zaměřím se v této diplomové práci na specializované

finanční servery. Tyto servery kromě aktuálního dění nabízí čtenářům i obecné rady, informace a analýzy, jež mohou lidé využít pro rozšíření svého finančního vzdělání. V této kapitole je výčet webových stránek spravovaných institucemi, které se zabývají problematikou financí dlouhodobě a zároveň se nesnaží pomocí svých webových stránek prodávat pouze svůj finanční produkt, tudíž je lze považovat za nezávislé.

- **Česká národní banka pro všechny.cz** – tyto stránky se dají volně nazvat jako zodpovědné půjčování si - zodpovědné investování, neboli půjčovat si - investovat – avšak s rozmyslem. Základním cílem tohoto serveru je postupné zmapování všech činností a odpovědností centrální banky pohledem spotřebitele. Tento server přináší srozumitelnou a atraktivní formou informace nejen o činnosti ČNB (měnová politika, dohled nad finančním trhem, výroba mincí a bankovek), ale poskytuje i informace a rady týkající se osobních financích jako je desatero spotřebitele, principy tvorby osobního finančního plánu, pojištění, půjčky, spoření a investování. (ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (b), 2003-2014)
- **Den finanční gramotnosti.cz** – tento server je zaměřen na veřejnou diskusi o problémech finanční (ne)gramotnosti obyvatel a dosažení vyhlášení 8. září jako oficiálního Dne finanční gramotnosti. Projekt spustila jedna z největších finančně poradenských společností. Její proškolení poradci zvyšují finanční gramotnost prostřednictvím lekcí určených pro základní školy, střední školy i dospělé. Na těchto stránkách jsou testy finanční gramotnosti, články o finančních produktech, poradna a také Škola finanční gramotnosti, kde jsou velmi srozumitelně popsány produkty finančního trhu se svými klady i zápory. (DEN FINANČNÍ GRAMOTNOSTI (a), 2011)
- **Finanční test národa.cz** – tyto webové stránky jsou zaměřeny na výklad pojmů souvisejících s úvěry a zadlužením a s úsporami a výdaji. Nalezneme zde i sekci „životní události,“ kde je vyčerpávajícím způsobem popsán právní rámec situací běžného života (např. koupě auta, svatba, dědictví). Jsou zde rady, na co vše si dát pozor v takovýchto situacích. (FINANČNÍ TEST NÁRODA, 2011)
- **Finanční vzdělávání.cz** – jedná se o společný projekt profesních asociací, který je podporován Ministerstvem financí. Tento server je zaměřen na charakteristiku fungování

finančních produktů, na přístupy k řešení potřeb, cílů a situací, které s penězi souvisí. Zabývá se bankovníctvím, finančním zprostředkováním, investováním, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním. Za cíl si klade osvětu ve finančních záležitostech. (FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, 2007)

- **Měšec.cz** – je server plný článků zabývajících se novinkami na finančním trhu, radami, jak efektivně nakládat s penězi či podvodnými zprávami. Jsou zde i různé kalkulačky na výpočty úroků z vkladů, penzijní kalkulačka, daňová kalkulačka či mzdová kalkulačka. (MĚŠEC, 1998-2014)
- **Peníze.cz** – tento web se zabývá tématy nejen finanční gramotnosti, ale přináší rady jak ušetřit peníze např. v oblasti daní, bydlení, zaměstnání a ekonomiky. Současně zde lze najít komentáře k aktuálnímu dění z oblasti ekonomiky od předních českých ekonomů jako je např. Pavel Kohout. (PENÍZE (b), 2000-2014)

5.5 Finančně poradenské společnosti

V případě, že člověk má např. časově náročné zaměstnání nebo se mu nechce trávit čas porovnáváním různých nabídek a možností, může využít nabídky společností či jedinců, pro něž je finanční plánování profesí. Tato služba, jež je v západní Evropě běžně využívána si nachází místo i v České republice. Finanční poradce za něj projde možnosti, které trh nabízí a připraví návrh řešení, který odráží jeho požadavky. Je však nutné, aby si potenciální klient stanovil priority a cíle. S jejich dosažením pak může odborník pomoci a poradit. Je velmi důležité dobře vybírat abychom se nesvěřili do rukou prodejci, jehož hlavní motivací bude pouze vlastní zisk. Pokud kdokoliv zvažuje, komu svěří dohled nad svými osobními financemi je nutné věnovat výběru náležitou pozornost.

Jak poznat kvalitního poradce?

- Nepracuje zadarmo, za své rady si nechá zaplatit. V České republice koluje mýtus o poradenství zadarmo. I když klient poradci při schůzkách nic neplatí, neznamená to, že je zadarmo. Klient finančnímu poradci zaplatil tím, že podepsal smlouvy, z kterých plyne poradci provize.
- Své služby nepodmiňuje tím, že by si klient od něj musel kupovat nějaké finanční produkty. Poradce neprodává, ale pomáhá uzdravit finance klienta.

- Poskytnuté rady a doporučení dostane klient v písemné podobě, nikoliv ústně.
- Za své rady ručí písemnou smlouvou. V případě poškození se klient může domáhat náhrady.

Jak poznat nekvalitního poradce?

- Pracuje pro klienta zdarma. Většinou to ještě zdůrazňuje.
- Radí pouze ústně, případně kreslí strmé grafy vývoje financí klienta.
- Klientem je pro něj pouze člověk, který si koupí nějaký finanční produkt, ze kterého má provizi.
- Typickým znakem je nabízení kapitálového životního pojištění, přestože je to produkt vhodný pouze pro úzkou kategorii lidí. Jsou za něj vysoké provize.
- Neručí za své rady písemnou smlouvou.
- Nejraději by obchod uzavřel ihned, často argumentuje různými obchodními akcemi s časově omezenou platností.
- Pro navození dojmu poradenství se naoko zajímá o klientovu situaci. Často ale jen z důvodu, aby zjistil kolik má volných finančních prostředků. (Černá, 2009, s. 17-18)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V této kapitole je popsána metodika diplomové práce a také jsou zde zpracovány jednotlivé případové studie osloveného vzorku lidí dle předem stanoveného klíče.

6.1 Formulace výzkumného problému

V současnosti je finanční gramotnost velmi aktuálním tématem. Lidé se převážně soustředí na získávání peněz, snaží se hledat možnosti, jak svůj příjem zvýšit, ale již se nezaměřují na otázku, jak s vlastními zdroji efektivně nakládat. Nedochází jim skutečnost, že až v takové míře nezáleží na velikosti příjmu, jak na umění s tímto příjmem hospodařit.

V roce 2011 byl proveden mezigenerační výzkum finanční gramotnosti společností MindBridge Consulting, jehož zadavatelem byla finančně-poradenská společnost Partners. Výsledkem průzkumu bylo zjištění, že druhou nejméně finančně gramotnou skupinou obyvatelstva je mladá generace ve věkovém rozmezí patnáct až dvacet let. Vlastimil Divoký (marketingový ředitel společnosti Partners) se k tomu vyjádřil slovy: *„Výsledky výzkumu jsou alarmující, neboť dokládají, že i přes snahy a aktivity směřované ke zvýšení finanční gramotnosti žáků a studentů zde zatím nejsou reálné výsledky. Naděje, že nastupující generace se vyvaruje chyb těch předchozích a bude se chovat finančně zodpovědně, zůstávají liché.“* (DEN FINANČNÍ GRAMOTNOSTI (b), 2011)

6.2 Cíle a výzkumné otázky práce

Hlavním cílem diplomové práce je zjištění aktuálního stavu finančního plánování a nakládání s osobním rozpočtem pracující dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, která žije u rodičů a pochází z Šumperského okresu.

Prvním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda a popřípadě kým je zkoumaný vzorek ovlivněn výchovou a vzděláváním při nakládání s finančními prostředky. Je zkoumán vliv školského zařízení, rodinného prostředí i vliv zaměstnání.

Dalším dílčím cílem je zjištění, zda si testovaný vzorek vytváří osobní rozpočet a s jakým rozpočtem hospodáří.

Mezi dílčí cíle taktéž patří zjištění, zda si zkoumaný vzorek dospělé populace tvoří rezervy a pokud ano, jaké jsou jeho motivy pro tvorbu rezerv. Prostřednictvím tohoto dílčího

cíle je zkoumáno, zda mají zkoumaní jedinci nastaveny finanční cíle, které si prostřednictvím finančních produktů zabezpečují.

Dílčím cílem je rovněž zjištění, zda je zkoumaný vzorek dospělé populace ochoten konzultovat finanční plánování s třetí osobou.

Dalším dílčím cílem je zjištění, jakým způsobem se zkoumaní jedinci orientují v produktech, které mají na finančním trhu již zrealizované a zda mají povědomí, k jakému finančnímu cíli jsou jednotlivé finanční produkty zřízeny.

Posledním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda má testovaný vzorek snahu se dále vzdělávat v oblasti finanční gramotnosti a pokud ano, jaké cesty k tomu využívá.

Vzhledem k cíli práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

- 1. Je dospělá populace ovlivněna při nakládání s vlastními finančními prostředky výchovou a vzděláváním?*
- 2. Tvoří si dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let osobní rozpočet?*
- 3. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let stanoveny finanční cíle?*
- 4. Nechá si dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let poradit s finančním plánováním?*
- 5. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let přehled o svém finančním portfoliu?*
- 6. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let tendence se v oblasti finanční gramotnosti vzdělávat?*

6.3 Metodika

Teoretická část této diplomové práce vznikla sběrem a obsahovou analýzou odborné literatury a dostupných dokumentů. Vzhledem k cílům práce je pro praktickou část zvolen kvalitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum byl vybrán z toho důvodu, že umožňuje intenzivnější a bližší proniknutí do situace jedince. Jeho prostřednictvím je možné získat integrovaný pohled na předmět studie, tedy úroveň finanční gramotnosti vybraného vzorku obyvatelstva. V kvalitativním výzkumu se nesnažíme najít objektivně danou realitu, ale spíše nás zajímá, jak danou realitu zkoumaní interpretují.

Hlavní výzkumné metody použité v praktické části jsou případová studie, rozhovor a analýza dokumentů. Pro uchování kvalitativních dat byl zvolen audiozáznam. Ne všichni dotazovaní však souhlasili se zveřejněním audiozáznamu. Z tohoto důvodu jsou všechny nahrávky přepsány a tyto přepisy rozhovorů jsou k nalezení v příloze diplomové práce.

6.3.1 Metoda případové studie

Případová studie jedním z přístupů kvalitativního výzkumu. Lze ji charakterizovat jako „*detailed studium jednoho nebo několika málo případů.*“ (Hendl, 2005, s. 104)

Musilová (2003) definuje případovou studii jako systematické zkoumání jedince prostřednictvím pozorování a rozhovoru, které umožňuje detailní poznávání chování, vývoje a rozvoje osobnosti.

Vzhledem ke kvalitě výzkumu musí výzkumník rezignovat na svou objektivitu a také izolovanost případu. Podstatné je to, že badatel případ zkoumá v přirozeném prostředí a snaží se o něm získat maximum informací. Cílem výzkumu je integrovaný systém a ne kusé poznatky. (Kovaříček, Šedřová, 2010, s. 8)

Nevýhodou případové studie je fakt, že závěry výzkumu jsou obtížně zobecnitelné na širší populaci, není možné tedy kvantitativně definovat, že závěry získané pomocí případové studie jsou platné. (Disman, 2002)

6.3.2 Metoda rozhovoru

Rozhovor je metoda shromažďování dat spočívající v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Velkou výhodou rozhovoru oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondentů. Rozhovor lze rozlišit podle toho, zda je rozhovor výzkumníkem řízen či nikoliv na rozhovor řízený (často označovaný jako interview) a rozhovor neřízený (volný). (Chráska, 1998, s. 113)

Jako metoda sběru dat byl v této diplomové práci zvolen řízený polostrukturovaný rozhovor. Výzkumník při jeho užití vytváří určité schéma, které je tvořené okruhy otázek pokládaných při rozhovoru. Výzkumník není zcela vázán na jeho pevnou strukturu, ale může např. měnit pořadí otázek. Změnu pořadí otázek přizpůsobuje tomu, jak celý rozhovor probíhá. Je zde definováno tzv. jádro rozhovoru, což je minimum otázek, které musí tazatel probrat, a poté se nabalují různé doplňující otázky vhodné k upřesnění původního zadání. (Mioviský 2006)

Pomocí rozhovoru získáváme největší množství informací k jednotlivým případovým studiím.

Nejdůležitější pravidla pro vedení rozhovoru jsou:

- zvolení vhodné situace, rozhovor by měl probíhat v přirozeném prostředí
- vždy začínat nejjobecnějšími otázkami
- nenechat se ovlivnit působením psychologických faktorů
- vytvořit vhodné podmínky pro navázání kontaktu a pro motivaci ke spolupráci
- vždy vést přesný záznam rozhovoru, který může probíhat písemně během rozhovoru nebo až zpětně po ukončení rozhovoru, také je možno použít technických prostředků (např. magnetofon).

Rozhovory byly vedeny bez přítomnosti třetí osoby v prostředí, které si respondenti sami vybrali tak, aby se cítili příjemně. Respondenti byli upozorněni na počet a okruhy otázek a přibližnou dobu, kterou rozhovorem strávíme. Otázky rozhovoru jsou uvedeny v příloze diplomové práce.

6.3.3 Metoda analýzy dokumentů

Analýza dokumentů je kvalitativní výzkumná metoda, která dává možnost získat informace, které by se jinými výzkumnými metodami špatně zjišťovaly. Výhodou je také skutečnost, že informace získané analýzou nejsou zkreslené působením osobnosti výzkumníka, jako tomu může být u jiných metod. (Hendl, 2005)

Dokumenty, které byly podrobené analýze, byly finanční plány zkoumaných osob a jejich uzavřené smlouvy finančních produktů.

6.4 Charakteristika výzkumného souboru

Kvalitativní výzkum si neklade za cíl utvářet závěry z výsledků u malého testovaného vzorku a generalizovat je pro celou populaci. Testované osoby jsou u kvalitativního výzkumu vybírány záměrně pro své specifické charakteristiky. Při výběru výzkumného souboru výzkumník zvažuje, kde, kdy, koho a co bude zkoumat a sledovat. (Thomas, Nelson, 2001)

Výzkumný soubor je tvořen třemi lidmi z okresu Šumperk ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, kteří žijí u rodičů a zároveň jsou v zaměstnaneckém poměru.

Jak již bylo uvedeno výše, výzkum prováděný společností MindBridge Consulting ukázal, že druhou nejméně finančně gramotnou skupinou lidí byla mladá generace v rozmezí

patnácti až dvaceti pěti let. Tento věkový rozptyl jsem při vlastním testování upravila na kategorii od dvaceti do třiceti let z důvodu zahrnutí absolventa vysoké školy s dvouletou praxí na pracovním trhu. Ze stejného důvodu bylo zapotřebí posunutí i spodní věkové hranice, jelikož středoškolský student bez maturity má taktéž dvouletou praxi až po dovršení dvacátého roku života.

Mladí pracující lidé žijící u rodičů mají nejlepší možnost hospodařit se svými penězi a zejména vytvářet rezervy, neboť nejsou zatíženi povinnostmi placení nájmu a ostatních nákladů spojených s fungováním domácnosti ani výživou dítěte. Mohou si tvořit krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé rezervy, pomocí nichž jsou schopni si plnit své finanční cíle.

Okres Šumperk byl zvolen z důvodu osobního zájmu o zjištění míry finanční gramotnosti v regionu, ze kterého pocházím. Jedná se o oblast, kde převážná většina lidí pobírá příjmy pohybující se pod celostátním průměrem a nemají tak velký prostor pro tvorbu rezerv.

Zkoumaný vzorek je rozdělen i podle vzdělání, jeden zkoumaný jedinec má vysokoškolské vzdělání, jeden středoškolské s maturitou a zbývající jedinec má středoškolské vzdělání bez maturity.

Aby byl zachován náhodný výběr zkoumaných subjektů, který nebude ovlivněn mou osobou, rozhodla jsem se zkoumané subjekty vybrat pomocí inzertního letáku, který jsem ve dnech 5.-8.8.2014 rozdávala na Hlavní třídě v Šumperku spolu s ústní prosbou o pomoc při realizaci diplomové práce. Tento leták je obsažen v příloze této diplomové práce.

Celkem jsem rozdala 200 kusů letáků a kladně reagovalo dvacet jedna jedinců. Výše popsaným kritériím odpovídali pouze tři lidé, jejichž případové studie jsou popsány níže.

6.5 Analýza finanční situace vybraného vzorku dospělé populace

Tato kapitola je členěna na tři části, které obsahují jednotlivé případové studie a na shrnutí výsledků výzkumného šetření. V případových studiích byla kvůli ochraně osobních údajů a zachování anonymity změněna jména.

6.5.1 Případová studie I

Eva, narozena 1987, mzdová účetní

Vzdělání

Základní školu navštěvovala slečna Eva na vesnici. Osnovy byly však stejné jako na jiných základních školách. Nepamatuje si, že by v rámci výuky slyšela cokoli o finanční gramotnosti či o oboru financí.

Středoškolské vzdělání získala na Obchodní akademii v Šumperku, kde studovala ekonomické lyceum. Slečna Eva uvedla, že na střední škole o pojmu finanční gramotnost rovněž nikdy neslyšela. Nepamatuje si ani, že by obchodní akademie pořádala jakoukoliv přednášku týkající se této oblasti. Připouští, že se okrajově v rámci výuky zabývali některými finančními produkty, ale především v návaznosti na daně a případné daňové úlevy.

Na vysokou školu se dostala hned po řádném složení maturitní zkoušky. Slečna Eva vystudovala obor Finance na Mendelově univerzitě v Brně. Tento obor zakončila po pěti letech získáním titulu inženýr. Studium bylo bezproblémové, zakončené v řádném termínu. Slečna Eva o sobě tvrdí, že byla studentem s průměrnými výsledky. Na vysoké škole skládala státní závěrečnou zkoušku z pojišťovnictví a bankovníctví. Od vyučujících se dozvěděla informace o jednotlivých produktech a také o institucích působících na finančním trhu. Tyto informace mohla později uplatnit při plánování svých osobních financí. Dle jejích slov ovšem v rámci vzdělání nikdy nedostala informace o tom, jak s penězi nakládat nebo jakým způsobem plánovat osobní rozpočet. Veškeré vzdělání se omezilo čistě na technický popis a výčet parametrů jednotlivých produktů. I přesto lze tvrdit, že její informovanost byla oproti jejím vrstevníkům vyšší.

Zaměstnání

Po zakončení vysoké školy začala slečna Eva pracovat v personální agentuře v Olomouci, kde byl náplní její práce nábor kvalifikovaných pracovníků. S financemi tedy primárně do styku nepřicházela a nevyužívala ani informace získané v době studia. Přiznává, že v tomto období poněkud ztratila orientaci v nabízených produktech a zapomněla i mnohé technické parametry, které v době studia znala. Na tomto místě pracovala dva roky.

Nyní již rok pracuje v malé firmě na Šumpersku jako mzdová účetní. Firma se rozrůstá a její majitelé plánují zřízení ekonomického oddělení, kde by slečna Eva měla v budoucnu působit jako vedoucí. Tato práce je blíže oblasti financí, kterou studovala. V době

rozhovoru měla za úkol vypracovat systém zaměstnaneckých benefitů. Z toho důvodu je v kontaktu s několika finančně poradenskými společnostmi, aby zjistila, jak firma může motivovat svoje zaměstnance k vytváření rezerv pomocí spořicíh produktů na finančním trhu tak, aby bylo možné využít možnost daňových úlev zaměstnavatelem. Z toho důvodu se nyní aktivně o jednotlivé produkty zajímá a studuje jejich parametry. K tomu jí nejčastěji slouží internet.

Rodina

Otec pracuje v armádě České republiky. Má vystudovanou Vysokou školu, zakončenou titulem Inženýr. Matka pracuje jako mzdová účetní. Má vystudovanou vysokou školu zakončenou titulem Magistr. Rodiče se rozvedli, když byly slečně Evě čtyři roky. Slečna Eva zůstala v péči matky a otce navštěvovala jednou za dva týdny.

Otec měl nadprůměrný příjem a tak dceru zahrnoval drahými dary. Slečna Eva měla kvalitní oblečení, boty, drahé hračky, elektroniku, jezdila na exotické dovolené. Přesto, že byl otec zvyklý na vyšší životní standard a dopřával ho i své dceři, vedl ji k zodpovědnosti a péči o svůj majetek. Slečna Eva uvedla, že spoustu darů od otce užívá ještě v současnosti. V jejích patnácti letech se s otcem nepohodli a od té doby neudržují kontakt.

Matka slečny Evy zpočátku neměla mnoho finančních prostředků. Po rozvodu se vrátila s dítětem ke svým rodičům, kde bydlí do teď. Matka se po rozvodu již nevdala a v současnosti má sice dlouhodobého přítele, který s nimi ovšem nežije ve společné domácnosti. Vysokou školu si matka slečny Evy dodělávala v pozdějším věku. Promoce měla současně se slečnou Evou. Jako mzdová účetní pracuje 17 let. Pracuje v zaměstnaneckém poměru a při tom si přivydělává účetnictvím jako osoba samostatně výdělečně činná. U rodičů si matka před deseti lety zafinancovala přístavbu, aby se slečnou Evou měly soukromí. Nyní částečně svépomocí staví rodinný dům, který financuje výhradně svými finančními prostředky. Dům tedy není zatížen hypotékou ani úvěrem ze stavebního spoření. Slečna Eva se domnívá, že její rodiče měli zásadní vliv na její současné vnímání problematiky financí. Vždy ji vedli k tomu, aby se svými penězi hospodařila a snažili se jí ukázat cenu peněz. Proto vnímá jako naprosto přirozené se zajímat o možnosti, jak naložit se svými penězi.

Osobní rozpočet

Slečna Eva si osobní rozpočet nevede. Má přesný přehled o svých příjmech a výdajích a od doby, kdy si našla zaměstnání, hospodaří s přebytkovým rozpočtem. Slečna Eva uvedla, že veškeré její povinné výdaje, tj. platby na investiční životní pojištění, penzijní připojištění

a telefonní paušál odchází prostřednictvím trvalého příkazu z účtu. Den splatnosti má stanoven hned druhý den po výplatním termínu, aby měla jistotu, že platby budou uhrazeny. Nutné výdaje, čili platby matce na domácnost, dopravu do zaměstnání platí hotově, ihned po výplatním termínu. Nutné výdaje, které jsou placeny trvalým příkazem z osobního účtu jsou investice do podílových fondů. Platby povinné a nutné tvoří zhruba jednu třetinu jejího příjmu. Zbylé dvě třetiny příjmu jsou určeny k osobní spotřebě. Z části si slečna Eva ukládá peníze na splnění svých životních cílů a zbytek utrácí za zábavu s kamarády, věci určené k osobní spotřebě a dárky pro rodinu a známé.

Na Vánoce nakupuje v průběhu celého roku. V případě, že objeví vhodný výrobek za akční cenu, koupí ho a proto před vánoci nemá vysoké náklady spojené s nakupováním dárků. Stejným způsobem pořizuje i dárky k narozeninám. Slečna Eva uvedla, že pro případ neočekávaných finančních vydání má doma naspořených deset tisíc korun. V případě, že je nucena tuto rezervu použít, snaží se v co nejkratším termínu utracenou částku naspořit.

Finanční cíle

Slečna Eva má finanční cíle stanoveny. Nejbližším finančním cílem, na který se slečna Eva zaměřila, je koupě auta. Horní finanční hranice je sto tisíc korun, přičemž je s matkou domluvena, že jakmile si polovinu cílové částky naspoří, druhou polovinu jí matka poskytne jako bezúročnou půjčku.

Na financování bydlení nemusí slečna Eva myslet v takové míře jako její vrstevníci. S matkou mají úmluvu, že jakmile matka dostaví rodinný dům, přenechá jí jejich dosavadní bydlení. Jelikož je toto bydlení pouze deset let staré, není třeba nemovitost rekonstruovat. Slečna Eva uvedla, že má v plánu pouze přestavbu jednoho pokoje, což odhaduje na cca padesát tisíc korun. Na tuto rekonstrukci začne šetřit ihned po splacení auta. Uvědomuje si, že do budoucna musí počítat s případnou rekonstrukcí nebo drobnými opravami. Pokud by byla investice vysoká zmiňuje možnost dobře zvoleného hypotečního úvěru, který by realizovala po konzultaci s odborníkem.

Slečna Eva chce v budoucnosti vlastní rodinu a proto považuje za nutnost se připravit nejen na případný pokles příjmů v době mateřské a rodičovské dovolené, ale chce také vytvořit rezervy na pozdější výdaje. Za důležité považuje také naspořit prostředky pro případná studia potomků. Tuto oblast vyřešila pomocí investování do podílových fondů ve střednědobém horizontu.

Na důchodový věk se slečna Eva připravuje prostřednictvím penzijního připojištění, kam posílá minimální vklad potřebný pro získání státního příspěvku. Další prostředky,

keré může pro vyřešení tohoto cíle použít jsou výnosy z investičního životního pojištění, které si platí. Je si vědoma toho, že peníze spořené prostřednictvím penzijního připojištění nejsou dostatečné pro zabezpečení odpovídajícího životního standardu současné situaci a proto neplánuje mimořádný výběr ani ze svého životního pojištění. Problematiku zajištění finančních prostředků na stáří slečna Eva vnímá, ovšem v současnosti pro ní nepředstavuje prioritu.

Finanční plánování s odborníkem

Slečna Eva má svého osobního finančního poradce, se kterým konzultuje tvorbu rezerv, rozložení volných prostředků a také zabezpečení příjmů.

Poradce vyhledala v okamžiku, kdy začala pracovat. Chtěla si část peněz ukládat, aby všechny vydělané peníze neutratila za zbytečnosti. Z důvodu velké nabídky na finančním trhu se nemohla rozhodnout, který produkt je pro ni vhodný. Ptala se proto svých známých, jak mají tuto oblast vyřešenou. Kamarádka jí doporučila svého finančního poradce, kterého slečna Eva zkontaktovala. Domluvila si s ním schůzku a sdělila mu, že má zájem o nějaký spořicí produkt. Dle jejího vyjádření byla velmi překvapená, když se jí poradce začal vptávat na její plány do budoucna, na příjmy a podrobné výdaje. Čekala, že jí poradce nabídne několik spořicích produktů, ze kterých si jeden vybere a už se nikdy neuvidí. Poradce jí ovšem na první schůzce nic nenabídl. Domluvil si se slečnou Evou další schůzku, kde jí představil finanční plán na míru a prezentoval jí, jak by dle jeho názoru měla mít vyřešené zajištění příjmů, zabezpečení životního standardu v důchodovém věku a jakým způsobem by měla tvořit střednědobou a krátkodobou rezervu pro splnění jejich budoucích cílů. Tento finanční plán se slečně Evě líbil. Vzala si čas na rozmyšlenou a informace, které získala od finančního poradce, si ověřila na internetu. Na třetí schůzce uzavřela některé produkty a na realizování zbylých produktů se domluvili v budoucnu. S finančním poradcem je stále v kontaktu. V případě změn odehrávajících se na finančním trhu ji kontaktuje sám poradce a v případě životních změn ze strany slečny Evy kontaktuje poradce ona.

Přehled o současném portfoliu

Slečna Eva má podle svých slov přehled o finančních produktech, které využívá. Ví, kolik měsíčně platí za vedení běžného účtu a jaké služby má v rámci vedení běžného účtu zřízeny.

U investičního životního pojištění měla přehled, jakou částku platí na krytí rizik a jaká částka se spoří v rámci rezervotvorné složky. Věděla na jaká pojistná rizika je krytá,

nebyla si ovšem jistá výší pojistných částek. Po srovnání částek, které v rozhovoru slečna Eva uvedla a částek, které jsou sjednány ve smlouvě o investičním životním pojištění, jsem neshledala významný rozdíl.

U investic do podílových fondů znala výši měsíčního vkladu i předpokládaný celkový výnos po uplynutí plánované doby investování. Neměla však přehled o aktuální hodnotě podílových jednotek. Stejný přehled měla i o penzijním připojištění. Znala výši měsíčního vkladu, výši státního příspěvku vzhledem ke svému vkladu a stav účtu při ukončení program. O aktuální hodnotě účtu přehled neměla.

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti

Slečna Eva považuje finanční gramotnost za velmi důležitou a klíčovou pro svůj budoucí život. Proto se zajímá o novinky na finančním trhu a snaží se sledovat jeho vývoj. Částečně také proto, že je to mimo jiné i náplní její práce. Oceňuje možnost komunikovat s finančním poradcem, kterému díky dlouhodobé spolupráci důvěřuje. Ten jí podle jejího vyjádření prezentuje pouze informace, které se jí nějakým způsobem týkají. Nebrání se možnosti získávat další informace tak, aby měla základní přehled. Informace hledá převážně na internetu, na téma finančních produktů komunikuje i se svými známými a ptá se jich na jejich zkušenosti s konkrétními nabídkami finančních institucí. Podporuje myšlenku finančního vzdělávání jako povinné součásti školních osnov. Slečna Eva negativně vnímá rostoucí počet nabídek různých finančních produktů, zejména úvěrů. Dle jejího přesvědčení se finanční vzdělání stává téměř nutností.

6.5.2 Případová studie II

Adam, narozen 1990, seřizovač lisu

Vzdělání

Pan Adam navštěvoval základní školu v malé vesnici. Nepamatuje si, že by v rámci výuky probírali téma finanční gramotnost, nebo se jakkoli učili jak zacházet s penězi. V rámci občanské výuky věnovali jednu nebo dvě vyučovací hodiny financím, ovšem velmi obecně.

Po základní škole se rozhodl pro studium na Střední průmyslové škole v Šumperku, obor technické lyceum. Uvedl, že jeho třída po celou dobu čtyřletého studia byla na první příčce ve školní soutěži o třídu se studenty s nejlepším studijním průměrem. Pan Adam ovšem ve své třídě patřil ke studentům s nejhorším prospěchem. Největší problém mu činila matematika. Měl dokonce strach, že z ní neodmaturuje. Z toho důvodu si nepodal přihlášku k dalšímu studiu na vysoké škole. V rámci středoškolského studia, které úspěšně zakončil maturitní zkouškou, nezaznamenal, že by škola organizovala přednášky spojené s finanční gramotností.

Zaměstnání

Pan Adam po úspěšném odmaturování nemohl půl roku najít žádné zaměstnání. Nakonec v menší obci na Šumpersku začal vykonávat veřejně prospěšné práce pro obecní úřad. Poté začal pracovat pro velkou obráběcí firmu v Šumperku na pozici seřizovač lisu. Na tomto místě pracuje čtyři roky. Firma má pro svoje zaměstnance vytvořený systém zaměstnaneckých benefitů, do kterých mimo jiné spadá o příspěvek na penzijní připojištění v hodnotě tří procent z průměrného hrubého příjmu. Práce mu vyhovuje, ačkoli vlivem krize došlo v jeho podniku k mírnému snížení mezd. Pan Adam se v práci snaží využívat možnosti přesčasů, aby si dorovnal pokles příjmu, který vlivem snížení mezd nastal. Důvodem tohoto jeho rozhodnutí je také skutečnost, že si vzal půjčku na nákup automobilu, kterou by rád co nejdříve splatil.

Rodina

Otec pana Adama je v současné době v invalidním důchodu. Před tím pracoval ve firmě na Šumpersku na pozici frézař. Díky nadprůměrnému plnění plánu firmy a nadpracovaným přesčasům býval ohodnocen vyšším příjmem. Otec pana Adama má středoškolské vzdělání bez maturity. Matka pana Adama pracuje již dvacet pět let jako

zdravotní sestra u soukromého lékaře. Má vystudovanou Střední zdravotní školu. Rodina žije na malé vesnici v rodinném domku. Rodinné finance byly vždy spravovány matkou, pokud pan Adam potřebuje poradit, vždy se obrací na ni. Dle jeho slov se při rozhodování o svých financích vždy řídil jejími radami, protože se domnívá, že matka hospodaří s penězi velmi dobře. Nyní se již o své finance stará pan Adam sám, ovšem názor matky ho doposud velmi zajímá.

Osobní rozpočet

Pan Adam si osobní rozpočet netvoří. Využívá běžný účet, který si zvolil sám na základě informací od přátel. Tento běžný účet má nastaven tak, aby pokaždé po připsání výplat odešla většina povinných a nutných plateb. Díky vysoké splátce úvěru mu po odečtení plateb již mnoho peněz nezůstává. I přes to si uvědomuje nutnost tvorby rezerv a také zajištění vlastního příjmu. Jeho rozpočet je většinou vyrovnaný, i když připouští, že někdy musí požádat o drobnou půjčku matku. Peníze je však schopen z přesčasových výdělků brzy vrátit. Dle jeho vyjádření je to takto lepší, než kdyby si na úkor vyrovnaného rozpočtu neplatil pravidelnou investici pomocí které vytváří střednědobou rezervu. Díky nastavení své půjčky předpokládá, že po jejím splacení mu bude měsíčně zbývat dostatek volných prostředků a bude hospodařit s přebytkovým rozpočtem. Dárky na Vánoce a k narozeninám pořizuje velmi zřídka a když, tak pouze za symbolické částky. Dárky pořizuje na poslední chvíli, přiznává, že dopředu si tyto výdaje není schopen naplánovat.

Finanční cíle

Pan Adam do budoucna plánuje založení vlastní rodiny. Rád by se usadil v menším bytě, protože život v domě je spojen s neustálou prací na zahradě, ale také s četnými opravami. Díky tomu, že vykonává manuální práci, chce si po příchodu domů odpočinout a relaxovat. Rodinu si nechce založit dříve než po splacení současného úvěru na auto, což bude za tři roky. V této době bude zároveň hledat i vlastní bydlení. Není ještě rozhodnut, zda zvolí cestu nájemního bytu, nebo využije možnosti koupit si vlastní byt pomocí hypotečního úvěru. Finanční rezervu pro splnění tohoto cíle prozatím nemá. Uvědomuje si, že při zvažování úvěru na bydlení bude muset řešit i případné náklady spojené s vlastní rodinou, což řeší prostřednictvím investic do podílových fondů.

Přesto, že si úvěr na automobil pan Adam vyřizoval poměrně nedávno, již nyní předpokládá, že po doplacení současného úvěru bude nucen uvažovat o jiném automobilu.

Spokojí se prý s nějakou levnější variantou a automobil pro něj nepředstavuje prioritu, nýbrž nutnost.

Pan Adam se domnívá, že v otázce penze se bude muset částečně spolehnout na stát, ale zároveň si tvoří rezervu. K tomu využívá investiční životní pojištění, které je nastaveno tak, aby ho nejen krylo pro případ nenadálých životních událostí, ale také, aby tvořilo rezervy. Ty nechce vybrat dříve než právě v důchodovém věku. Domnívá se, že kombinací státního důchodu a výnosů z investičního životního pojištění dosáhne v penzi alespoň na průměrný životní standard.

Finanční plánování s odborníkem

Rozhodnutí zřídít si na finančním trhu některé produkty učinila matka pana Adama a přiměla ho zajímat se o možnosti pojištění a spoření. Pan Adam nevyužil nabídky finančního poradce, protože se obával, že nebude schopen poznat odborníka. Proto při výběru produktů dal přednost informacím na internetu a také reklamě. Využil služeb nejznámější pojišťovny, kde si nechal zpracovat tři návrhy životního pojištění a dvě možnosti tvorby dlouhodobé rezervy. Z každého typu produktu si po konzultaci s matkou jeden vybral. Domnívá se, že díky svým zkušenostem mu dobře poradila. V době, kdy vyřizoval úvěr na automobil, si nechal vypracovat nabídku u své banky, která mu nabídla možnost vyřízení úvěru do druhého dle v souvislosti s tím, že je jejich klientem. Toto urychlené vyřízení žádosti o úvěr bylo pro pana Adama klíčové a proto se o jiné nabídky již nezajímal. Pan Adam se domnívá, že banka, kde má běžný účet mu nabídla dobré podmínky pro spotřebitelský úvěr. Přiznává, že produkty, které má na finančním trhu uzavřeny nejsou součástí komplexního plánu. Přestože má představu o budoucích cílech nemá vytvořen finanční plán. Podle jeho vyjádření není dnes ani prostor pro tvorbu plánu, díky vysokým splátkám úvěru. Nebrání se do budoucna možnosti vytvoření komplexního řešení svých financí pomocí odborníka, ale je pro něj důležité, aby tento člověk měl dobré reference a dlouhodobou zkušenost v oboru.

Přehled o současném portfoliu

Pan Adam má přehled o svém portfoliu. Ví, u které banky má běžný účet a má rovněž přehled, které služby jsou v rámci měsíčního poplatku zdarma. Dle svých slov využívá běžný účet pouze pro odeslání povinných plateb a pro placení v obchodech. Z výplaty, kterou na účet každý měsíc obdrží mu nic nezbyvá. Nemá tedy vytvořenu žádnou nutnou rezervu.

Pan Adam má svůj příjem zajištěn pomocí investičního životního pojištění. Pamatuje si rizika, které má v rámci pojištění kryta, ovšem nezná přesné pojistné částky. Nemá přehled o aktuální naspořené částce ani o tom, jaká část z měsíční platby pojistného odchází na spoření a jaká slouží k placení pojistného za jednotlivá pojištěná rizika. Celkovou měsíční výši pojistného za celou pojistnou smlouvu však zná.

K tvorbě dlouhodobé rezervy využívá pan Adam pravidelnou investici do smíšeného podílového fondu, kterou mu doporučila jedna nejmenovaná pojišťovna, u níž má současně sjednáno i investiční životní pojištění. Ví kolik měsíčně přispívá a zná průměrné zhodnocení. Vlivem toho, že část prvotním měsíčních plateb odcházela na poplatek za zřízení a vedení podílového účtu, nemá v současnosti přehled o aktuálním zůstatku. Pan Adam nepředpokládá, že by v nejbližších letech uskutečňoval předčasný výběr ze své investice a proto ho prý aktuální stav příliš nezajímá.

Posledním produktem, který v rámci finančního trhu využívá je spotřebitelský úvěr. Pan Adam ví jak vysokou platí měsíční splátku. Tuto částku si banka inkasuje vždy v určitý den v měsíci. On sám má možnost zjistit aktuální dluh pomocí internetového bankovníctví, ale výši nesplacené pohledávky si podle svých slov pravidelně nekontroluje. Nemá přehled ani o přesné výši úrokové sazby a i o roční procentuální sazbě nákladů za vedení úvěru. Pamatuje si však, že má možnost v případě potřeby úvěr bezplatně dříve splatit.

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti

Pan Adam se v oblasti financí nijak nevzdělává. Tato problematika ho nezajímá a podle svého vyjádření nemá ani dostatek času, aby se mohl věnovat této oblasti. Pokud potřebuje nějaké informace podívá se prý na internet, kde je mnoho poměrně dobře srozumitelných srovnávacích tabulek. V případě rozhodování si nechá poradit od matky, případně od lidí z nejbližšího okolí. Do budoucna se prý o informace z finančních trhů rovněž zajímat nehodlá. Obecně považuje pan Adam nabídku finančních produktů za nepřehlednou, což je prý demotivující k tomu, zajímat se o tuto oblast blíže.

6.5.3 Případová studie III

Pan Tomáš, narozen 1992, prodavač

Vzdělání

Pan Tomáš navštěvoval základní školu v Šumperku, kde podle jeho slov neprobíhala výuka finanční gramotnosti. Pouze okrajově se v předmětu Matematiky věnovali problematice úroků a počítali si fiktivní zhodnocení akcií. Vzpomíná si, že obecně finance a zejména banky řešili v předmětu Občanská nauka. Problematika hospodaření však zmiňována nebyla. Nepamatuje si, že by probírali finanční instituce a určitě dle jeho slov nepadla zmínka ani o finančním plánování nebo jednotlivých produktech.

Pan Tomáš se rozhodl vyučít prodavačem. Během výuky na učilišti dle jeho slov rovněž neprobírali pojmy související s osobními financemi, nebo si na to nepamatuje. Obecné vzdělání v rámci financí dostal v rozsahu potřebném pro práci prodavače. Výuka obsahovala informace o daních a také penězích. Učiliště dle jeho slov bylo zaměřené na praktickou část a také věci spojené se zbožím.

Zaměstnání

Po získání výučního listu nemohl pan Tomáš delší dobu sehnat práci. To pro něj bylo poměrně frustrující, protože se musel se svými výdaje velmi omezit a byl závislý na příjmech od rodičů. Do rodinného rozpočtu se snažil přispět pomocí náhodných a jednorázových brigád. Hlavní pracovní poměr se mu podařilo získat asi rok po ukončení Středního odborného učiliště. Nastoupil na místo prodejce mobilních telefonů v malém obchodě, který je na tento sortiment zaměřen. Získal smlouvu na dobu neurčitou a také stálý příjem.

V obchodě s mobilními telefony pracoval asi půl roku a poté přijal nabídku jít pracovat do strojírenské firmy v nedaleké obci. Motivace pro přestup byla čistě finanční. Začal pracovat jako kontrolor kvality a svůj příjem zvýšil o 75 %. V této firmě pracuje doposud. Zaměstnavatel panu Tomášovi nepřispívá na žádný typ zaměstnaneckých benefitů.

Rodina

Otec pana Tomáše pracuje jako obchodní zástupce ve velké regionální společnosti zabývající se výrobou zemědělských krmných směsí. Otec má vystudovanou vysokou zemědělskou školu, zakončenou titulem inženýr. Matka pana Tomáše pracuje jako kuchařka, v tomto oboru je i vyučena.

Rodina žije v bytě kousek od centra města Šumperk. I když rodina pana Tomáše vždy měla dostatečný příjem, nikdy neměla k dispozici krátkodobou finanční rezervu. Když se tedy v domácnosti rozbil např. elektrospotřebič, muselo se jeho pořízení zafinancovat prostřednictvím spotřebitelského úvěru.

Podle slov pana Tomáše má na starost všechny rodinné finance matka. Stará se nejen o běžné výdaje, ale také o pojištění celé rodiny. Matka příliš nabídky finančních produktů neporovnávala. Nechala se ovlivnit radou od známých nebo od zaměstnankyní finanční instituce, kde měla osobní účet.

Osobní rozpočet

Pan Tomáš si osobní rozpočet netvoří. Domnívá se, že v jeho situaci není třeba tvořit si rozpočet. Veškeré povinné výdaje, čili platby úrazového pojištění, stavebního spoření a telefonní paušál mu odchází trvalým příkazem z účtu ihned po připsání výplaty. Nutné výdaje, tj. platby rodičům na domácnost, náklady spojené s dopravou do práce platí hotově ihned, jak dostane výplatu. Zbytek peněz obyčejně utratí za oblečení, za zábavu v podobě výletů se svojí přítelkyní a známými. Pan Tomáš je společenský a proto nezanedbatelnou položkou v měsíčním rozpočtu jsou návštěvy restauračních zařízení. Pan Tomáš uvedl, že hospodaří s vyrovnaným rozpočtem. Dárky pro rodinu a blízké řeší prý na poslední chvíli. Netvoří si žádné zásoby a o nákupu se rozhoduje poměrně rychle. Z tohoto důvodu je pro něj prý měsíc prosinec tradičně finančně náročnější. Dárků prý mnoho nekupuje a snaží se omezit pouze na maličkosti, které nijak nezatíží jeho rozpočet. Pan Tomáš si uvědomuje, že tento přístup není zcela správný, ale prý nikdy nebyl veden k tvorbě rezerv a proto tomu není navyklý.

Finanční cíle

Pan Tomáš prý sám příliš neplánuje. Uvědomuje si ovšem, že do budoucna bude muset počítat s výdaji, které dodnes neřešil. V současné době uvažuje o vlastním bydlení. Zpočátku plánuje bydlet v nájemní bytě a po roce až dvou by rád do vlastního. Náklady spojené s osamostatněním se budou spočívat zejména v nákupu vybavení bytu a také nábytku. Nyní by rád omezil své výdaje natolik aby si byl schopný většinu potřebného nakoupit z vlastních výplat, které by, když by nasporené peníze nestačily, doplnil spotřebitelským úvěrem. Pořízení vlastního bytu bude řešit pomocí úvěru na bydlení. Založil si pro tento účel stavební spoření, které rok splácí.

Dalším budoucím výdajem s nímž si uvědomuje, že je nutné počítat je pořízení vlastní rodiny. Předpokládá že poté, co se s přítelkyní nastěhují do vlastního bytu, budou finance řešit společně, ale zatím nemá představu kolik by si měl naspořit nebo o kolik se sníží jejich životní standard s příchodem dítěte. Tuto situaci prý zatím nijak neřeší a v nejbližších třech letech ani řešit nechce.

Pan Tomáš prozatím neplánuje nákup vlastního automobilu. Chce si najít byt ve městě, kde dnes bydlí a vzhledem k tomu, že to má do obchodů blízko a do práce má příznivé vlakové spoje, nevidí pro automobil prozatím žádné využití. Pokud potřebuje dojet někam dál, má možnost si vypůjčit automobil svých rodičů nebo rodičů přítelkyně.

Velkou kapitolou pro mladé lidi je dnes příprava na důchod. V této oblasti nemá pan Tomáš jasnou představu. Podle svého vyjádření se moc o současné dění spojené například s důchodovou reformou nezajímá a nemá ani představu, kdy by měl odejít do důchodu. Předpokládá, že pokud bude celý život pracovat dostane ve stáří důchod v takové výši, aby mohl pokrýt své budoucí náklady a udržet si dosavadní životní standard. Nemá dlouhodobé plány ani cíle a životní standard v důchodu ho prý příliš nezajímá. Raději si prý užije peníze teď, než je odkládat na penzi. Možnost cestování, nebo aktivního prožití penze nevidí reálně a proto mu prý bude postačovat státní důchod o jehož výši však přehled nemá. Spoléhá se, že se o něj stát postará.

Finanční plánování s odborníkem

Pan Tomáš své peníze řeší výhradně sám. Ví o možnosti nechat si svůj finanční plán zpracovat nezávislým poradcem a už byl v minulosti několika zástupci poradenských firem kontaktován. Nelíbila se mu však myšlenka, že by své finance svěřil několika různým společnostem, a ani představa, že by o svých penězích měl otevřeně hovořit se třetí osobou.

Informace o dění na finančním trhu nijak nevyhledává a o jednotlivé nabídky se zajímá až v případě, že musí aktuálně řešit nějakou vzniklou situaci. Dle jeho vyjádření mu občas přijdou reklamní letáky z jeho banky, ale těmto nabídkám nevěnuje pozornost. Pokud by potřeboval informace o finančních produktech využil by internet a také zkušenosti známých a přátel. Pokud mu některý doporučí finančního poradce se kterým má dlouhodobou zkušenost, možná jeho doporučení využije, ale sám aktivně by pomoc poradce nevyhledal, protože by neuměl rozeznat, kdo své práci rozumí a kdo se pokouší mu pouze něco prodat za účelem osobního zisku.

Přehled o současném portfoliu

Pan Tomáš ví, že má běžný účet, ale nemá představu kolik platí za jeho vedení. Pamatuje si, že musí vybírat pouze z bankomatů své banky, jinak by byl poplatek za výběr vysoký. Běžný účet využívá k základním operacím jako jsou vklady, výběry a trvalé příkazy. Vše co potřebuje řeší prostřednictvím internetového bankovníctví a do banky tedy chodit nemusí. Spolu s běžným účtem má aktivní a zdarma vedený i spořicí účet, ale ten nijak nevyužívá.

Již od svých osmnácti let má uzavřeno úrazové pojištění, kde platí měsíčně asi dvě stě korun. Toto pojištění zpočátku platili rodiče. Jakmile pan Tomáš začal pracovat, automaticky placení pojistného přešlo na něj. Nemá představu o rozsahu pojištění, smlouvy dle svých slov ani neviděl. Pojištění zakládala matka a nebyl důvod jí nevěřit. Podle svých slov nevidí momentálně v zajištění svého příjmu význam, protože není nikdo, kdo by byl na jeho příjmu závislý. Pojištění má podle něj v životě smysl až tehdy, pokud má člověk rodinu a děti. Měsíční platbu za své stávající úrazové pojištění posílá dle svého vyjádření „ze zvyku“ a nijak ho rozsah krytí nezajímá.

Poslední smlouvou, kterou má na finančním trhu uzavřenou je Stavební spoření. Tuto smlouvu si uzavíral sám a cíleně. Při rozhodnutí o jeho uzavření vycházel z doporučení rodičů. Podmínky jednotlivých společností, stejně jako parametry jednotlivých nabídek nijak nezkoumal. Stavební spoření uzavřel tak, že zašel na pobočku své banky a o produkt si řekl. Bankovní poradkyně na přepážce se ho nesnažila informovat o ostatních možnostech a zároveň detailně neprojednávali ani nastavení smlouvy kterou uzavíral. Má přehled o měsíčních příspěvcích, které na spoření posílá formou trvalého příkazu a má hrubou představu o současném stavu. O omezeních ve výběru ani o parametrech produktu nemá tušení. Možná mu to při uzavírání smlouvy říkali, ale již si to nepamatuje. Na základě našeho rozhovoru se rozhodl, že si najde informace o stavebním spoření na internetu.

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti

Pan Tomáš cítí, že jeho vědomosti v oblasti financí nejsou dostatečné. Prý by jistě pomohlo, pokud by se tomuto tématu více ve školách. Mohlo by to podnítit zájem studentů a žáků. Připouští, že pokud by o této oblasti přemýšlel dříve mohl mít dnes vytvořeny rezervy, které by jistě v budoucnu využil. Náš rozhovor byl pro něj prý podnětem k zamyšlení a rád by se dozvěděl více o svých možnostech na finančním trhu. Zajímají ho zejména krátkodobé a střednědobé úspory. V první řadě by si rád zjistil informace o svých současných smlouvách, k čemuž hodlá využít především internet. Rád by se také v blízké budoucnosti dozvěděl,

zda je možné najít levnější ekvivalenty k produktům, které nyní využívá. Novým informacím se prý nijak nebrání a rád sníží své měsíční náklady na úkor tvorby rezervy. Podle jeho názoru je dnes přesycen různými nabídkami, což ho demotivuje v hledání opravdu výhodných a zajímavých produktů. Najít něco opravdu výhodného je tedy z jeho pohledu velmi obtížné a proto se o to v minulosti ani nepokoušel.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Tato podkapitola je zaměřena na zodpovězení výzkumných otázek, které jsou obsaženy v podkapitole 6.2.

1. Je dospělá populace ovlivněna při nakládání s vlastními finančními prostředky výchovou a vzděláváním?

Z případových studií vyplývá, že žádný z dotázaných neměl informace o finančním trhu, o možnostech hospodaření s vlastními prostředky a o finančním plánování v období, kdy byli studenty. Škola jim tedy do života nedala téměř žádné informace, jak s penězi hospodařit. Rovněž lze konstatovat, že dotázaní považují ze svého subjektivního pohledu participaci školy, jak základní, tak i střední, na finančním vzdělávání za nedostatečnou.

Dotázaní byli však ovlivněni výchovou rodičů. Způsob, kterým oni sami hospodaří s vlastními zdroji odpovídá modelu, který od rodičů převzali a nadále v něm pokračují. Lze tedy vyvodit závěr, že v případě dotázaných subjektů měla finanční výchova v rámci rodiny zásadní význam. Nelze ovšem říci, že finanční výchova v rodině měla vždy pozitivní dopad. V případě pana Tomáše měla spíše negativní vliv, neboť rodiče pana Tomáše nenaučili tvorbě rezerv, což může v budoucnu vést k jeho zadlužení. Pozitivní dopad měla pak v případě slečny Evy. Rodiče si svůj majetek nebudují na dluh, ale snaží se ho zafinancovat z vlastních zdrojů, což se slečna Eva snaží kopírovat.

Zaměstnavatelé slečny Evy a pana Adama přispívají svým zaměstnancům na rezervotvorné produkty, čímž podněcují zájem o vytváření dlouhodobých rezerv svých zaměstnanců a motivují je k aktivnímu využívání spořicíh produktů, které finanční trh nabízí.

2. Tvoří si dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let osobní rozpočet?

Osobní rozpočet si z dotázaných netvoří nikdo. Hospodaří převážně s vyrovnaným rozpočtem a tudíž se domnívají, že není potřeba zabírat se problematikou tvorby osobního rozpočtu.

3. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let stanoveny finanční cíle?

Všichni dotázaní mají stanoveny finanční cíle. První dotázaná je ovšem jediná, která nad realizací svých finančních cílů přemýšlí. Připravuje se postupně na důchodový věk,

na rodinu. Jako jediná má naspořenou krátkodobou rezervu, a také se po celý rok připravuje na velké výdaje spojené s Vánoci. Nenechává nákup dárků na poslední chvíli.

Pan Tomáš žije současností. Do budoucna neplánuje a o přípravě na důchod vůbec nepřemýšlí. Jediným budoucím cílem, na který se ne úplně vhodným způsobem připravuje je budoucí koupě bytu.

Pan Adam si v minulosti vzal vysoký spotřebitelský úvěr, díky němuž si velmi snížil svůj životní standard na dalších pět let. Díky němu není schopen vytvořit si krátkodobou rezervu, díky které by mohl pokrýt nenadálé finanční výdaje. Jinak lze říci, že i pan Adam se vhodným způsobem připravuje na plnění svých cílů.

4. Nechá si dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let poradit s finančním plánováním?

Z výsledků případových studií vyplývá, že s odborníkem se radí pouze první respondentka. Zbylí dva respondenti se o své finance starají sami, většinou po poradě s rodiči. Hospodaření slečny Evy je z těchto tří zkoumaných respondentů na nejvyšší úrovni. Je otázkou, zda je vyšší úroveň její finanční gramotnosti a nakládání s finančními prostředky výsledkem spolupráce s finančním poradcem?

Pan Tomáš dokonce na otázku „Proč nevyužil nabídky zpracování finančního plánu od finančního poradce?“ odpověděl, že je to z důvodu diverzifikace finančních produktů do několika finančních institucí. Překvapivým zjištěním je, že v době konkurenčního boje jednotlivých společností má dospělý člověk představu, že jedna instituce je schopna nabídnout ty nejlepší podmínky v rámci všech nabízených produktů.

Dotázaní, kteří si svoje finance spravují sami, hledají informace o aktuálním dění na finančním trhu na internetu a také jsou ovlivněni médii a doporučením svých známých.

5. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let přehled o svém finančním portfoliu?

Nejlepší přehled o svém současném portfoliu má opět slečna Eva. Je schopna vyjmenovat produkty, které má na finančním trhu uzavřeny. Ví, k uspokojení jakého finančního cíle konkrétní produkty slouží. U životního pojištění zná pojistná rizika i pojistné částky, které má ve smlouvě nastaveny.

Pan Tomáš si platí úrazové pojištění. Je zarážející, že neviděl a ani nemá zájem nahlédnout do smlouvy o úrazovém pojištění, aby zjistil, za jaká pojistná rizika platí.

Je překvapivé, že pan Tomáš je ochoten každý měsíc zaplatit část svého příjmu za zajištění, o jehož možném využití není vůbec informován.

6. Má dospělá populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let tendence se v oblasti finanční gramotnosti vzdělávat?

Dva respondenti se shodují a podporují myšlenku začlenění vzdělávání do výuky na základních i středních školách. Tendenci se samostatně vzdělávat má však pouze první dotazovaná, slečna Eva. Podnět vzdělávání se v oblasti finančních produktů ovšem pramení z jejího zaměstnání. Zbylí dva dotázaní hledají informace o finančních produktech až v okamžiku, kdy mají potřebu nějaký produkt na finančním trhu realizovat. Jelikož je na finančním trhu obrovská nabídka finančních produktů, dávají přednost informacím získaných prostřednictvím referencí rodinných příslušníků, známých, internetu nebo reklamy.

8 DISKUZE

V této kapitole je provedeno srovnání výsledků analýzy úrovně finanční gramotnosti a hospodaření s osobním rozpočtem dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let s výsledky jiných, podobně zaměřených výzkumných šetření.

V roce 2010 byl proveden společností STEM/MARK, a.s. na základě zadání Ministerstva financí České republiky průzkum mapující finanční gramotnost obyvatel. Výzkumný soubor byl tvořen 1005 respondenty. Jedna z výzkumných oblastí se zabývala tvorbou osobního či rodinného rozpočtu. Výsledným zjištěním byla skutečnost, že rodinný či osobní rozpočet si pravidelně tvoří pouze 37 % dotázaných. Z mnou dotázaných jedinců si osobní rozpočet nevedl nikdo, což lze zdůvodnit zejména nízkým počtem respondentů. Další část výzkumného šetření se zabývala oblastí tvorby rezerv. Z průzkumu z roku 2010 také vyplynulo, že část příjmu pravidelně odkládá 35 % dotázaných jako rezervu pro případ ztráty příjmu a 60 % odkládá část příjmu jako rezervu na stáří. I přesto, že mnou sledovaný vzorek lidí nebyl tak rozsáhlý jako v případě agentury STEM/MARK, a.s., v otázce tvorby rezerv dosáhli dotázaní jedinci obdobného procentuálního výsledku jako výše zmíněné výzkumné šetření.

V roce 2007 byl proveden společností STEM/MARK, a.s. na základě zadání Ministerstva financí ČR průzkum mapující finanční gramotnost obyvatel, jehož cílem bylo zmapování základní úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky na základě jejich subjektivního hodnocení a zjištění postojů a potřeb dalšího vzdělávání v oblasti financí. Mezi hlavní zjištění patřila skutečnost, že naprostá většina dotázaných konstatovala, že ze školy si žádné znalosti pro orientaci v oblasti financí a bank neodnesla. Konkrétně 52 % dotázaných uvedlo, že určitě ne a 29 % že spíše ne. Respondenti by také uvítali výuku základních pojmů na středních školách. Dotázaní se také shodují na potřebě znalosti pojmů i dalšího vzdělávání jak obecně, tak konkrétně pro tvorbu rodinného rozpočtu. Při konkrétním rozhodnutí o způsobu vzdělávání by však preferovali spíše pasivní formy – čtení letáků, brožur, článků na internetu či v tisku, pořady v TV. Tato tvrzení mnou dotázaní jedinci potvrzovali jak v případě otázky na důležitost vzdělávání v oblasti financí, tak také ve způsobu, jakým hledají informace. Mnou dotazovaní jedinci rovněž uváděli, že informace hledají až v případě, že se rozhodují pro realizaci konkrétního produktu, přičemž využívají nejčastěji informace, které si vyhledají na internetu.

Lze tedy konstatovat, že výsledky výzkumných šetření z let 2007, 2010 a současný pohled na finanční situaci, hospodaření se svým majetkem a pohledem na vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti mnou zkoumaných jedinců z roku 2014 jsou si velmi podobné.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na aktuální stav finanční gramotnosti a rozložení vlastních finančních prostředků vybraného vzorku dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, která žije u rodičů a zároveň je v zaměstnaneckém poměru.

Z výsledků výzkumných šetření, které zjišťují úroveň finanční gramotnosti je patrné, že občané České republiky nemají dostatečné znalosti a dovednosti ze světa financí a v konečném důsledku jsou tak více ohroženi negativními důsledky nesprávného nakládání s vlastními finančními zdroji. Toto chování pak může vést k zadlužování. Z mezigeneračního výzkum finanční gramotnosti, provedeného společností MindBridge Consulting v roce 2011, vyplývá, že druhou nejohroženější skupinou je právě mladá generace ve věkovém rozmezí patnácti až dvaceti pěti let.

Hlavním cílem diplomové práce je zjištění aktuálního stavu finančního plánování a nakládání s osobním rozpočtem pracující dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, která žije u rodičů a pochází z Šumperského okresu.

Cíle diplomové práce bylo dosaženo pomocí výzkumného šetření, které bylo realizováno prostřednictvím tří případových studií vzorku dospělé populace vybrané dle předem stanoveného klíče. Výsledným zjištěním je skutečnost, že aktuální stav finančního plánování a nakládání s vlastními finančními zdroji lze u první dotazované označit za dostatečnou, u druhého dotazovaného za uspokojivou a u posledního respondenta za nedostatečnou. I přesto, že si respondenti netvoří podrobný měsíční rozpočet, mají dostatečné povědomí o svých příjmech a výdajích. Díky tomu dokáží hospodařit s vyrovnaným nebo přebytkovým rozpočtem.

V návaznosti na cíl byla v teoretické části práce objasněna problematika finanční gramotnosti, kde byl definován pojem finančně gramotný občan. Následně byla popsána oblast osobních financí, kde byl definován osobní rozpočet a principy jeho tvorby. V teoretické části diplomové práce byla popsána i oblast finančního plánování a obecné vysvětlení těch finančních produktů, které mnou dotázaní jedinci využívají na finančním trhu. Poslední popsanou oblastí bylo vzdělávání finanční gramotnosti dospělých.

Prvním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda a popřípadě kým je zkoumaný vzorek ovlivněn výchovou a vzděláváním při nakládání s finančními prostředky. Je zkoumán vliv školského zařízení, rodinného prostředí i vliv zaměstnání. Všechna tato prostředí v obecné rovině člověka bezesporu formují a utvářejí. V oblasti finanční gramotnosti toto pravidlo ovšem neplatí. Mnou oslovená vzorek dospělé

populace ještě neměl do systému vzdělávání zahrnutou oblast finanční gramotnosti. Školy, které dotázaní navštěvovali nevyvinuly aktivitu k přiblížení této problematice oblasti, např. pomocí zprostředkování přednášek o finanční gramotnosti prostřednictvím externích specialistů. Školními zařízeními tedy mnou dotazovaní ovlivněni nebyli vůbec. Zaměstnavatelé, i když ve větší míře přispívají svým zaměstnancům prostřednictvím benefitů na vytváření dlouhodobých rezerv, v oblasti finanční gramotnosti se žádným zásadním způsobem nepodílejí na rozvoji mnou dotázaných jedinců. Největší vliv na výchovu v oblasti nakládání s vlastními finančními prostředky mají rodiče. Ať už svoje děti vychovávali v oblasti financí vědomě či nevědomě, všichni dotázaní se shodli na tom, že vzorec chování si v oblasti hospodaření s finančními zdroji odnáší právě ze svých rodin.

Dalším dílčím cílem bylo zjištění, zda si testovaný vzorek vytváří osobní rozpočet a s jakým rozpočtem hospodaří. Výsledným zjištěním je fakt, že dotázaní jedinci si žádný osobní rozpočet nevytváří. První dotázaná sice plánuje větší výdaje dopředu, ovšem v papírové či elektronické podobě podrobný výčet příjmů a výdajů netvoří žádný z nich. Rozpočet neměl ani jeden z oslovených jedinců dlouhodobě deficitní. Všichni tři se snaží hospodařit se svými penězi tak, aby nemuseli před výplatním termínem řešit nedostatek finančních prostředků půjčkou od rodičů, kamarádů nebo banky.

Dalším dílčím cílem diplomové práce bylo zjištění, zda si zkoumaný vzorek dospělé populace tvoří rezervy a pokud ano, jaké jsou jeho motivy pro tvorbu rezerv. Prostřednictvím tohoto dílčího cíle je zkoumáno, zda mají zkoumaní jedinci nastaveny finanční cíle, které si prostřednictvím finančních produktů zabezpečují. Výsledným zjištěním je skutečnost, že jediná dotázaná žena má ve svém finančním plánu zahrnuté všechny tři typy rezerv. Vytváří krátkodobou, střednědobou i dlouhodobou rezervu. Má tedy největší předpoklad, že v případě dotvoření těchto rezerv bude schopná zajistit svůj dosavadní životní standard po celou dobu svého života. Druhý respondent vytváří rezervu střednědobou a dlouhodobou. Díky vysokému spotřebitelskému úvěru není schopen vytvořit krátkodobou rezervu, což by mu v případě neočekávaných finančních výdajů mohlo způsobit finanční problémy. Poslední respondent tvoří pouze střednědobou rezervu. Jelikož dva dotázaní nevytváří všechny tři druhy finančních rezerv, nelze v současné době říci, že mají sestaven finanční plán. Správně vytvořený finanční plán by měl počítat s částečným nebo úplným splněním všech budoucích finančních cílů, ať už jsou uvažovány v krátkodobém, střednědobém nebo dlouhodobém časovém horizontu. Motivem pro tvorbu rezerv je pak právě splnění budoucích životních cílů.

Dílčím cílem je rovněž zjištění, zda je zkoumaný vzorek dospělé populace ochoten konzultovat finanční plánování s třetí osobou. Výsledným zjištěním je skutečnost, že oba dva dotázaní muži nemají důvěru ve třetí osobu a je pro ně problém se o svých financích radit s odborníkem. Mají strach z toho, že by nepoznali kvalitního poradce, který by jim dobře poradil. Dají raději přednost informacím z médií, internetu a referencí od rodiny, známých a kamarádů. Pouze první dotazovaná je v kontaktu s nezávislým finančním poradcem, se kterým v současnosti řeší veškeré finanční záležitosti. Je otázkou, zda je vyšší úroveň její finanční gramotnosti a nakládání s finančními prostředky výsledkem spolupráce s finančním poradcem.

Předposledním dílčím cílem bylo zjištění, jakým způsobem se zkoumaní jedinci orientují v produktech, které mají na finančním trhu již zrealizované a zda mají povědomí, k jakému finančnímu cíli jsou jednotlivé finanční produkty zřízeny. Výsledným zjištěním je fakt, že první dotázaná zná svoje finanční portfolio. Má přehled o veškerých finančních produktech, které má na finančním trhu uzavřeny. Zná i parametry jednotlivých finančních produktů. Druhý dotázaný, pan Adam má o svém portfoliu podobné znalosti jako první dotázaná. Problém mu ovšem dělá výčet přípojištění a pojistných částek jednotlivých přípojištění u smlouvy investičního životního pojištění. Poslední dotázaný sice ví, že má uzavřeno úrazové pojištění, ale už nemá přehled o tom, pro jaké pojistné události ho lze využít. U produktů sloužících na vytváření rezerv pak oba dva dotázaní muži neznají aktuální stavy účtů.

Posledním dílčím cílem vztahujícím se k hlavnímu cíli diplomové práce je zjištění, zda má testovaný vzorek snahu se dále vzdělávat v oblasti finanční gramotnosti a pokud ano, jaké cesty k tomu využívá. Výsledným zjištěním je skutečnost, že dva dotázaní podporují začlenění výuky finanční gramotnosti na základní i střední školy, ovšem co se týká vlastní ochoty vzdělávat se ve finanční oblasti, už jejich aktivita upadá. Jediná dotazovaná vysokoškolsky vzdělaná žena sama aktivně vyhledává informace o změnách na finančním trhu. Vyhledává si je prostřednictvím internetu či pomocí svého finančního poradce. Tato aktivita je po ní vyžadována i v zaměstnání. Zbylí dva dotázaní sice ví, že jejich vědomosti nejsou dostatečné, ovšem informace v této oblasti vyhledávají až v případě potřeby vyřešení konkrétní situace. Pro zdůvodnění neaktivního přístupu uvádějí fakt, že příliš obsáhlá a pro ně nepřehledná nabídka finančních produktů je značně demotivující.

Z případových studií vyplynula skutečnost, že nejlépe hospodaří vysokoškolsky vzdělaná respondentka. Nelze však tvrdit, že její dovednost hospodařit s finančními zdroji je dána stupněm vzdělání. Zásadnější vliv měla spíše výchova rodičů. Rodiče respondentky se

nikdy nedostali do finančních problémů. Díky svým přístupům k financím byli schopni vybudovat si nemovitý majetek, který není zatížen úvěry. Tento vzorec chování si dotázaná žena přenesla do dospělosti. V neposlední řadě jí rovněž pozitivně ovlivnila spolupráce s nezávislým finančním poradcem, se kterým spolupracuje na finančním plánování.

Je důležité učit dnešní mladou generaci vhodnému přístupu k penězům, nicméně rozhodujícím faktorem zřejmě nadále bude vzor, který si přebírají od vlastních rodičů. Je tedy důležité učit všechny generace efektivně hospodařit s penězi.

Nejvýstižnější příklady jsou z praxe, proto bych navrhovala ukázat dnešní ekonomicky aktivní populaci konkrétní příklady a také zaměřit školské výukové plány blíže praxi, neboť ta je vždy pro studenty lépe stravitelná, než odborná terminologie.

Tak, jak jsou ve firmách prováděny školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, navrhovala bych i školení s nezávislou osobou, která ukáže zaměstnancům možnosti zabezpečení se bez nutnosti uzavřít konkrétní produkty. Školení by se vztahovalo na správné nakládání s osobním rozpočtem a s informacemi o finančních produktech, které jsou aktuální a také se srovnáním jednotlivých produktů vzhledem k jejich vhodnému využití.

Navrhovala bych také zpřísnit dohled nad manipulativními technikami jednotlivých institucí prezentovaných v médiích. Lidé jsou reklamou ovlivnitelní a proto se často nechají zlákat ke špatnému rozhodnutí. Lidé neorientující se na finančním trhu nejsou schopni rozlišit vhodné nabídky od těch klamavých a proto následně padají do dluhových pastí.

Diplomová práce je určena pedagogům, výchovným poradcům, bankovním institucím a finančním poradcům, kteří se zabývají oblastí finanční gramotnosti. Diplomová práce dává ucelený pohled na hospodaření s vlastními finančními zdroji vybrané skupiny jedinců a na jejich chování v rámci finančního trhu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CIPROVÁ, Jarmila, Václav MERTIN a Libor BERNÝ. *Finanční gramotnost I. [Praktické náměty k výuce finanční gramotnosti na 2. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe, 2011, 72 s. ISBN-978-80-86307-45-9.
2. ČEJKOVÁ, Viktória a Svatopluk NEČAS. *Pojišťovnictví*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 130 s. ISBN 80-2103-990-6.
3. ČERNÁ, Martina. *Finanční poradenství v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. Přírodovědecká fakulta. 2009. 50 s., 9 s. příloh. Vedoucí diplomové práce Ing. Gabriela Oškrdalová.
4. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
5. FILIP, Miloš. *Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 474 s. ISBN 80-7179-416-3.
6. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998, 257 s. ISBN 80-7067-798-8.
8. KIYOSAKI, Robert T. *Nefér výhoda: co vás ve školách nikdy nenaučí: síla finančního vzdělání*. Překlad Hana Hlušíčková, Jana Novotná. Praha: Pragma, 2011, 286 s. ISBN 978-80-7349-263-2.
9. KIYOSAKI, Robert T. *Zvyšte své finanční IQ: starejte se o své peníze lépe*. Praha: Pragma, 2008, 226 s. ISBN 978-80-7349-127-7.
10. KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce aneb co Vás neměl kdo naučit*. 1.vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.

11. KOVAŘÍKOVÁ, Jana. *Identifikace vzdělávacích potřeb v oblasti finanční gramotnosti u studentů třetího věku*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. Fakulta humanitních studií. Ústav pedagogických studií. 2013. 65 s., 3 s. příloh. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Kalenda.
12. LIŠKA, Václav a Jan GAZDA. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004, 525 s. ISBN 80-86419-63-0.
13. GAZDA Jan a Václav LIŠKA. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004, 526 s. ISBN 80-86419-63-0.
14. MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - Teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
15. MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 204 s. ISBN 978-80-210-5157-7.
16. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd., Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
17. MUSILOVÁ, Marcela. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 42 s. ISBN 80-244-0749-3.
18. PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. *Komerční bankovníctví v České republice*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2007, 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
19. REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005, 627 s. ISBN 80-726-1132-1.
20. SYROVÝ, Petr a Martin NOVOTNÝ. *Osobní a rodinné finance*. 2. akt. vyd. Praha: Grada, 2005, 176 s. ISBN 80-247-1098-6.

21. SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance, řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 207s. ISBN 978-80-247-3813-0.
22. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 375 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
23. THOMAS, JR., NELSON, JK. *Research methods in physical activity*. 3. vyd. Champaign (IL): Human Kinetics, 1996, 487 s. ISBN 0-88011-481-9.
24. VESELÁ, Jitka. *Investování na kapitálových trzích*. 1.vyd. Praha: ASPI, 2007, 703 s. ISBN978-80-7357-297-6.

Právní předpis

1. ČESKO. Zákon č. 145 ze dne 21. dubna 2010 o spotřebitelském úvěru. In: Sbíрка zákonů České republiky, 2010. ISSN 1211-1244.

Elektronické zdroje

1. ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. Investiční životní pojištění. *Cap.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>
2. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. (a) *Souhrnné informace o finančním sektoru*. *Cnb.cz* [online]. 2003-2013 [cit.2014-10-13]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/
3. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. (b) ČNB pro všechny. *Cnbprovsechny.cz* [online]. 2003-2014 [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.cnbprovsechny.cnb.cz/cs/>

4. DEN FINANČNÍ GRAMOTNOSTI. (a) Den finanční gramotnosti. *Denfinancnigramotnosti.cz* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.denfinancnigramotnosti.cz/>
5. DEN FINANČNÍ GRAMOTNOSTI. (b) Mezigenerační test finanční gramotnosti. *Denfinancnigramotnosti.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.denfinancnigramotnosti.cz/pro-media/mezigeneracni-test-financni-gramotnosti:-mladi-zklamali,-nejohrozenejsi-skupinou-jsou-seniori-177>
6. FINANČNÍ TEST NÁRODA. Osobní finance. *Financnitetnaroda.cz* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: http://www.financnitetnaroda.cz/cs/osobni_finance
7. FINANČNÍ SVOBODA. Desková hra Finanční svoboda. *Financnisvoboda.cz* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://www.financnisvoboda.cz/>
8. FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. Společný vzdělávací projekt finančních asociací a MFČR. *Financnivzdelavani.cz* [online]. 2007 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/>
9. HRADIL, Dušan. *Češi a finanční gramotnost. Kde jsou největší mezery?* *Mfcr.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2011/2011-04-01-vmediich-4031-4031>
10. JANČÍKOVÁ, Věra. *Finanční a osobní gramotnost*. Projekt ESF [online]. 2011 [cit. 2014- 10-01]. Dostupné z: <http://akluby.cz/Files/G75FinancniAOsobniGramotnost.pdf>
11. KOTULA, Daniel. *Kurzy finanční gramotnosti obvykle zacházet s penězi nenaučí*. *Penize.cz* [online]. 2010 [cit.2014-10-01]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/182622-kurzy-financni-gramotnosti-obvykle-zachazet-s-penezi-nenauci>
12. MĚŠEC. Váš průvodce finančním světem. *Mesec.cz* [online]. 1998-2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/>

13. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní strategie finančního vzdělávání*. MFCR, 2010, 27 s. [cit. 2014-08-12]. Dostupné z:

http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2010-05_NARODNI-STRATEGIE-FINANCNIHO-VZDELAVANI.pdf

14. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Proč se finančně vzdělávat? Hospodaření domácnosti*. MF [online]. 2014. [cit. 2014-09-25]. Dostupné z:

<http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>

15. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie finančního vzdělávání ve znění koncepčního materiálu vytvořeného MF*. MFČR, 2007, 19 s. [cit. 2014-10-28]. Dostupné z:

http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/strategie_fin-vzdelavani_cr_200710.pdf

16. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *System budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* [online]. MFČR, 2007, 16 s. [cit. 2014-09-03]. Dostupné z:

<http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/System-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-astrednich-skolach.pdf>

17. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Výzkumy k finanční gramotnosti* [online]. MFČR, 2005-2013. [cit. 12. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

18. MISTROVSTVÍ ČR V CASHFLOW. *Mistrovství v cashflow 101. Mistrovstvivicashflow.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.cashflowmistrovstvi.cz/>

19. MRÁZKOVÁ, Simona. *Desková hra Finance v kapse je na světě. Jsmepartners.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://www.jsmepartners.cz/cs/jsme-partners/o-partners/deskova-hra-finance-v-kapse-je-na-svete/>

20. NOVOTNÝ, Radovan. *Rodinný rozpočet: Jak vytvořit svůj rozpočet?* *Mesec.cz* [online]. 2007 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/rodinny-rozpocet-jak-vytvorit-svuj-rozpocet/>
21. NOVOTNÝ, Radovan. *Rodinný rozpočet: Kdo a proč ho potřebuje?* *Mesec.cz* [online]. 2007 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/rodinny-rozpocet-kdo-a-proc-ho-potrebuje/>
22. PENÍZE. (a) Úrazové pojištění. *Penize.cz* [online]. 2000-2014 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/urazove-pojisteni>
23. PENÍZE. (b) O webu penize.cz. *Penize.cz* [online]. 2000-2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/info/o-nas>
24. PILAŘ, Jiří. *Finanční gramotnost „Jak s penězi?!“* Projekt ESF [online]. 2012. [cit. 2014- 10-27]. Dostupné z: <http://www.skp-centrum.cz/wp-content/uploads/2012/05/Financni-gramotnost-aneb-Jak-s-penezi.pdf>
25. SMRČKA, Luboš. *Rodinný rozpočet: výdaje nezbytné, nutné a zbytné.* *Penize.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/financni-poradenstvi/56764-rodinny-rozpocet-vydaje-nezbytno-nutne-a-zbytno>
25. ŠKVÁRA, Miroslav. *O bydlení.* *Financnigramotnostdoskol.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.financnigramotnostdoskol.cz/news/miroslav-skvara-o-bydleni/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČNB – Česká národní banka

IŽP – investiční životní pojištění

MF – Ministerstvo financí

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MT – Ministerstvo financí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV – Ministerstvo vnitra

NÚOV - Národní ústav odborného vzdělávání

RVP - Rámcový vzdělávací program

SŠ - střední škola

VÚP - Výzkumný ústav pedagogický

ZŠ – základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Leták určený k získání zkoumaných subjektů

Příloha č. 2: Tazatelské otázky polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č. 3: Plné znění rozhovoru případové studie I

Příloha č. 4: Plné znění rozhovoru případové studie II

Příloha č. 5: Plné znění rozhovoru případové studie III

Žádost o pomoc

Rozhovor o financích za účelem vypracování diplomové práce

Jmenuji se Hana Králová a pracuji na závěrečné diplomové práci, studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci. Pro vytvoření případové studie hledám dobrovolníky mezi 20-ti až 30-ti roky, kteří pracují a žijí u rodičů. Výzkum bude probíhat formou monitorovaného rozhovoru na téma osobní finance a finanční gramotnost, který zabere cca 30 minut.

Budu velmi vděčná za každého, kdo mi poskytne chvíli svého času a bude ochoten podělit se o svůj postoj týkající se hospodaření s vlastními finančními zdroji ☺.

Prosím kontaktujte mne na tel. čísle 739492054 (stačí prozvonit nebo napsat sms) nebo na email: hannysax@seznam.cz.

Předem velmi děkuji za ochotu pomoci.

Příloha č. 2: Tazatelské otázky polostrukturovaného rozhovoru

1. Uveďte prosím svůj věk, zaměstnání a bytovou situaci.
2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Jakou jste navštěvoval/a střední a základní školu?
4. Měli jste do výuky na škole, ať základní, střední či vysoké, zahrnut pojem finanční gramotnost? Slyšel/a jste někdy ve školském zařízení o problematice hospodaření s vlastními zdroji či o jejich správném rozložení?
5. Kde všude jste po skončení školy pracoval/a, a co bylo náplní Vaší práce?
6. Přispívá Vám zaměstnavatel na nějaký rezervotvorný produkt?
7. Kde pracují Vaši rodiče?
8. Jaké vzdělání mají Vaši rodiče?
9. Jak byste hodnotil/a finanční situaci rodičů v době Vašeho dospívání?
10. Ovlivnili rodiče Váš pohled na hospodaření s penězi?
11. Tvoříte si osobní rozpočet?
12. V případě, že ano, jakým způsobem osobní rozpočet vytváříte? Děláte si např. tabulku nebo si jen na papír píšete jednotlivé příjmové a výdajové položky?
13. Kontrolujete si zpětně dodržování rozpočtu?
14. V případě, že ne, popište mi prosím své výdaje.
15. Jakým způsobem financujete dárky k vánocům a k narozeninám?
16. Jaké jsou Vaše plány do budoucna?
17. Přemýšlíte nad rodinou, nad zabezpečením důchodového věku, nad otázkou bydlení?
18. Jakým způsobem chcete tyto cíle financovat?
19. Připravujete se na splnění svých budoucích cílů již v současnosti?
20. Necháte si s finančním plánováním poradit odborníkem?
21. V případě, že ano, podle čeho jste si vybral/a finančního poradce?
22. Jak probíhala schůzka s finančním poradcem?
23. Ověřoval/a jste si někde informace získané od finančního poradce?
24. Jste se svým finančním poradcem neustále v kontaktu?
25. V případě, že ne z jakého důvodu finančnímu poradci nedůvěřujete?
26. Je někdo, s kým konzultujete nakládání se svými financemi (ať z rodiny či ze známých)?
27. Troufl/a byste si o sobě tvrdit, že máte přehled o produktech, které máte uzavřeny?
28. Mohl/a byste mi tedy prosím vyjmenovat na jaká rizika jste ve Vašem životním pojištění pojištěn/á?

29. Znáte i pojistné částky u jednotlivých rizik?
30. Víte jakou částku platíte na krytí rizik a kolik na rezervotvornou složku?
31. Jakou částku měsíčně platíte na spořicí produkty? Kolik byste měl/a mít na konci spoření k dispozici a jaký je aktuální stav Vašeho účtu?
32. Jakou částku platíte za vedení běžného účtu a jaké služby jsou v rámci této částky zdarma?
33. Jaký máte pohled na zařazení finančního vzdělávání do výuky pro střední a základní školy?
34. Považujete vzdělávání v této oblasti za důležité?
35. Podnikáte nějaké kroky ve vzdělávání se v této oblasti?

Příloha č. 3: Plné znění rozhovoru případové studie I

1. Uveďte prosím svůj věk, zaměstnání a bytovou situaci.

„Bydlím u matky v rodinném domě na malé vesnici na Šumpersku. Pracuji jako mzdová účetní a je mi 27 let.“

2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Mám vystudovanou vysokou školu. Konkrétně Mendelovu univerzitu v Brně, ekonomickou fakultu, obor Finance. Jsem tedy inženýr. Nemám červený diplom, patřila jsem vždycky k průměrným žákům.“

3. Jakou jste navštěvovala střední a základní školu?

„Základní školu jsem navštěvovala v rodné vesnici a střední školu mám vystudovanou Obchodní akademii v Šumperku, obor ekonomické lyceum.“

4. Měli jste do výuky na škole, ať základní, střední či vysoké, zahrnut pojem finanční gramotnost? Slyšela jste někdy ve školském zařízení o problematice hospodaření s vlastními zdroji či o jejich správném rozložení?

„Na základní škole jsem o pojmu finanční gramotnost nebo o oboru financí určitě neslyšela. Nikdo se o této problematice nezmínil. Na střední škole taky určitě ne. Maximálně jsme okrajově zabývali daněmi a daňovými úlevami. Na vysoké škole jsem složila státnice z bankovníctví a pojišťovnictví, díky tomu jsme museli absolvovat předměty, ve kterých nám učitelé přednášeli o jednotlivých finančních produktech a institucích. Šlo ale jen o parametry jednotlivých produktů, nikdy nám nikdo nepřednášel o tom, jak bych měla rozložit svůj měsíční příjem nebo jak správně spořit nebo že bych si měla tvořit rezervy.“

5. Nepořádala Vaše střední škola ani žádnou přednášku na téma finanční gramotnosti?

„Ne, nepamatuju si.“

6. Kde všude jste po skončení vysoké školy pracovala a co bylo náplní Vaší práce?

„Hned po škole jsem nastoupila do personální agentury v Olomouci, kde jsem měla za úkol naborovat kvalifikované pracovníky. Zde jsem pracovala dva roky a kvůli dojíždění jsem pak přešla do současného zaměstnání. Zde pracuji zhruba rok. Je to malá firma, ovšem vedení se snaží o rozvoj firmy a tím pádem i o zřízení ekonomického oddělení, kde mám přislíben post

vedoucího ekonomického úseku. Zrovna teď vypracovávám systém zaměstnaneckých benefitů.“

7. Plánujete zahrnout do zaměstnaneckých benefitů i finanční produkty, kdy zaměstnavatel zaměstnanci přispívá na rezervotvorný produkt?

„Ano, tuto možnost mám zahrnutou v projektu, který mám předložit vedení.“

8. Jakým způsobem vybíráte vhodné produkty?

„Zkontaktovala jsem několik finančních poradců, aby mi předložili své nabídky.“

9. Spoléháte se pouze na jejich doporučení?

„Z větší míry ano, ale ověřuju si jejich doporučení na internetu. Hledám tam, jestli produkty které nabízí jsou opravdu tak výhodné, jak uvádějí.“

10. Co je hlavním kritériem pro výběr zmíněných finančních produktů?

„Zajímá mě hlavně možnost využití daňových úlev. Zaměstnavatel chce zaměstnance motivovat k tvorbě rezerv, ale musí to být výhodné i pro něj.“

11. Myslíte si, že má Vaše zaměstnání vliv na rozvoj finanční gramotnosti?

„V personální agentuře jsem s financemi ani s finančními produkty do styku vůbec nepřicházela. Spíš bych řekla, že jsem zapoměla to, co jsem se na vysoké škole naučila. Jak jsem to v rámci práce nepotřebovala, tak jsem pozapomínala. A v současném zaměstnání jsem nucena aktivně informace vyhledávat.“

12. Kde pracují Vaši rodiče?

„Matka pracuje jako mzdová účetní, už skoro sedmnáct let. Kromě toho, že je klasicky zaměstnaná, dělá účetnictví i jako OSVČ. Otec je pilot v armádě. Rodiče jsou rozvedení a nežijí spolu.“

13. Jak dlouho spolu nežijí?

„Už dvacet tři let.“

14. U koho jste vyrůstala?

„Byla jsem v péči matky, která se po rozvodu vrátila k rodičům, kde bydlíme doted'. Otce jsem navštěvovala jednou za dva týdny.“

15. Jaké vzdělání mají Vaši rodiče?

„Otec je inženýr a matka magistr. Ovšem matka školu dodělávala později, promovaly jsme ve stejný rok.“

16. Jak byste hodnotila finanční plánování rodičů v době Vašeho dětství a dospívání?

„Otec měl díky svému zaměstnání vysoký životní standard. Kupoval mi hodně drahých dárků. Měla jsem od něj všechno na co jsem si vzpomněla oblečení, boty, hračky, elektroniku. Jezdili jsme spolu na exotické dovolené. Spoustu věcí používám ještě v současnosti.“

17. To muselo být příjemné, že?

„To ano, ale v mých patnácti letech jsme se nepohodli kvůli otcově pedantství a přílišné zodpovědnosti. Dodnes nejsme v kontaktu.“

18. A co matka?

„Matka na mě byla sama. Neměla to jednoduché. Abychom měly soukromí, půjčila si od rodičů peníze a postavila zhruba před deseti lety přístavbu, kde bydlíme doted'. Myslím, že teď máme hezké bydlení. Po rozvodu se už nevdala, nyní má dlouhodobého přítele, s kterým staví svépomocí nový dům. Spolu ale ještě nežijí.“

19. Jakým způsobem financuje stavbu nového domu?

„Staví ho podle peněz. Vždy, když něco našetří, investují to do domu. Na stavbu si nepůjčili ani korunu.“

20. Ovlivnili rodiče Váš pohled na hospodaření s penězi?

„Myslím, že naprosto zásadně. Učili mě hospodařit s penězi, vnímat jejich hodnotu a taky mi ukazovali cenu peněz. Díky jejich výchově se dnes o své peníze zajímám.“

21. Tvoříte si osobní rozpočet?

„Ne, nemám to zapotřebí.“

22. Jak to myslíte?

„Vím, jaké jsou moje příjmy a výdaje. A díky stálému příjmu mi každý měsíc něco zbyde.“

23. Popište mi prosím své výdaje.

„Po výplatě část peněz vyberu, zaplatím autobus do práce, zaplatím mámě peníze na domácnost. Pak platím životní pojištění, penzijní připojištění, investice a telefonní paušál trvalým příkazem, který odchází hned druhý den po výplatě. Tyto výdaje jsou cca šest tisíc korun. Zbylých dvanáct mám na útratu.“

24. Co za ně kupujete?

„Oblečení, kosmetiku, dárky pro mé blízké. A taky za výlety a za návštěvy kulturních zařízení. Něco málo si i odkládám.“

25. Zmínila jste dárky. Jak řešíte Vánoce a dárky k narozeninám?

„Nakupuju celý rok. Vždycky, když je něco v akci, koupím to a schovám na něčí narozeniny nebo Vánoce. Vánoční stresy tedy neřeším.“

26. Vytváříte si nějakou finanční rezervu?

„Mám doma deset tisíc. Pak mám investice a ještě si platím penzijní připojištění.“

27. Na co máte doma peníze?

„To je pro strýčka příhodu. Kdybych na něco nutně potřebovala peníze. Když z toho obnosu něco utratím, snažím se to co nejdřív našetřit.“

28. Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Chci si koupit auto. A pak taky jednou chci mít rodinu.“

29. Otázku bydlení řešit nechcete?

„V podstatě ne. S mamou jsme se domluvily, že jakmile ona s jejím přítelem dostaví rodinný domek, tak se tam přestěhují a mně zůstane přístavba u babičky a dědy. Jediné co tak v rámci bydlení plánuji je rekonstrukce staré ložnice, která je v současnosti nevyužívaná. Tam ale odhaduji, že budu muset zainvestovat maximálně padesát tisíc.“

30. Jak chcete tyto cíle financovat?

„Co se týče auta, chci se vlézt do sto tisíc. S matkou máme domluvu, že jakmile našetřím polovinu, druhou polovinu mi bezúročně půjčí a každý měsíc jí budu splácet. Na rekonstrukci budu spořit hned po zaplacení auta. Pokud by byl výdaj na rekonstrukci vyšší nebo by se doma něco dražšího rozbilo, nejspíš bych zvolila hypotéku, o které bych se poradila s odborníkem. Co se týče rodiny, na tu připravuji už nyní, a to prostřednictvím investování do podílových fondů. Víím, že musím našetřit na vybavičku. Pak taky na mateřské a na rodičovské dovolené budu mít nižší příjem a zároveň vyšší výdaje a taky chci dětem dopřát vzdělání.“

31. Připravujete se nějakým způsobem na důchod?

„Ano, mám založené penzijní připojištění. Tam tedy zatím posílám minimální vklad, abych dostala státní příspěvek. Víím, že samostatné penzijní připojištění mi na důchod nebude stačit a proto mám ještě do svých šedesáti let založené investiční životní pojištění, kde taky spořím a chtěla bych ho vybrat opravdu až na důchod. Důchod pro mě zatím není až tak důležitý, i když víím, že je třeba na něj peníze odkládat už nyní.“

32. Necháte si s finančním plánováním poradit?

„Ano, mám svého finančního poradce, se kterým konzultuji své finance.“

33. Kdy a proč jste finančního poradce vyhledala?

„Hned jak jsem začala pracovat. Věděla jsem, že když si peníze někam neuložím, tak je všechny utratím za něco, co nepotřebuji a nakonec nebudu nic mít. Protože je těch produktů tolik a neměla jsem čas porovnávat, co je zrovna nejvýhodnější, ptala jsem se známých, kam své peníze investují oni. No a kamarádka mi vychválila svého poradce, tak jsem si s ním sjednala schůzku.“

34. Jak ta schůzka probíhala?

„Já jsem mu hned na začátku řekla, že chci nějaké peníze spořit, abych měla rezervu pro případ, že by se něco stalo. K mému překvapení se měl začal vyptávat na příjmy a výdaje. Na moje plány do budoucna. Všechno se mnou podrobně rozebral a navrhl termín další schůzky. Já si osobně myslela, že mi nějaké spořicí produkty nabídne už na první schůzce, z těch si buď vyberu nebo nevyberu a pak už se nevidíme.“

35. Jak tedy probíhala druhá schůzka?

„Na druhé schůzce mi ukázal finanční plán, kde byli vyřešeny všechny mé budoucí cíle. Bylo tam právě investiční životní pojištění na zajištění příjmu a zároveň jako spoření na důchod. Navrhnul mi investování do podílových fondů na vytvoření rezervy pro příchod dětí a současně na případné pokrytí nákladů spojených s jejich vzděláváním. I když se mi ten plán líbil, vzala jsem si čas na rozmyšlenou, protože podle toho plánu bych dávala bokem víc peněz než jsem původně chtěla. A taky jsem si chtěla ověřit, jestli ten poradce říká pravdu.“

36. Jak jste si to ověřila?

„Na internetu.“

37. Realizovala jste nakonec něco z předloženého finančního plánu?

„Ano, uzavřela jsem právě investiční životní pojištění, investice a penzijní připojištění. Na realizaci ostatních produktů jsme domluveni v budoucnu podle situace.“

38. Jste neustále s poradcem v kontaktu?

„Ano, buď mne kontaktuje on, když jsou nějaké změny u mnou uzavřených produktů nebo když je na trhu něco výhodného. A když se něco mění u mě, tak kontaktuju já jeho.“

39. Troufla byste si o sobě tvrdit, že máte přehled o produktech, které máte uzavřeny?

„Jednoznačně ano.“

40. Mohla byste mi tedy prosím vyjmenovat na jaká rizika jste pojištěná?

„Jsem pojištěná na smrt, na trvalé následky úrazem, na invaliditu 3. stupně a také mám denní odškodné úrazem.“

41. Znáte i pojistné částky u jednotlivých rizik?

„Tím si nejsem úplně jistá. Myslím, že smrt mám na 100.000 Kč; Trvalé následky na 1.000.000 Kč; invaliditu 500.000 Kč a denní odškodné na 300 Kč.“

42. Víte jakou částku platíte na krytí rizik a kolik na rezervotvornou složku?

„Ano, 300 Kč platím na spořicí část a 500 Kč na krytí rizik.“

43. Jakou částku měsíčně investujete prostřednictvím kolektivního investování? Kolik byste měla mít na konci investování k dispozici a jaký je aktuální stav Vašeho účtu?

„Měsíčně posílám 500 Kč a na konci tohoto spoření bych měla dostat zhruba 300.000 Kč. Kolik tam mám teď peněz ale nevím.“

44. Na totéž se zeptám i u penzijního připojištění. Kolik měsíčně platíte, kolik na konci dostanete a jaká je aktuální hodnota na účtu?

„Platím 300 Kč, na konci spoření bych tam měla mít přes 300.000 Kč. Kolik mám teď momentálně naspořeno netuším.“

45. Poslední otázka ohledně Vašich produktů se bude týkat Vašeho běžného účtu. Znáte poplatek za vedení a co vše máte v rámci poplatku zdarma?

„Vedení účtu mám zdarma. Mám tam výběry ze všech bankomatů, internetové bankovníctví a kreditní kartu.“

46. Jaký máte pohled na zařazení finančního vzdělávání do výuky pro střední a základní školy?

„Myslím si, že je to velmi vhodné. Nabídek finančních produktů je velmi mnoho a člověk se v nich strašně špatně orientuje. Neustále jsou v televizi reklamy na nevýhodné úvěry a člověk se snadno nechá zlákat a spadne do dluhové pasti.“

47. Považujete tedy vzdělávání v této oblasti za důležité?

„Jednoznačně ano. V současnosti je to dle mého názoru nutnost.“

48. Podnikáte nějaké kroky ve vzdělávání se v této oblasti?

„Ano, informace hledám na internetu, radím se se svými známými. Ptám se jich na jejich zkušenosti s produkty, které mají uzavřeny a také v neposlední řadě se obracím na svého finančního poradce, když musím aktuálně něco řešit. Vzdělávání v této oblasti je pro mne důležité i po profesní stránce.“

Děkuji Vám za rozhovor.

Příloha č. 4: Plné znění rozhovoru případové studie II

1. Uveďte prosím svůj věk, zaměstnání a bytovou situaci.

„Je mi 24 let, bydlím v rodinném domě u rodičů a pracuju jako seřizovač lisu v Prametu, v Šumperku.“

2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Mám průmyslovku v Šumperku, obor technické lyceum. Prestižní obor, technických lyceí je jenom pár v republice. Na škole jsme měli soutěž o třídu s nejlepším prospěchem. Tu jsme každý rok vyhráli, což se divím, já byl ve třídě druhý nejhorší.“

3. Nebyl jste studijní typ? Co Vám ve škole dělalo největší problémy?

„Ne, nikdy mě moc nebavilo sedět nad učením. Nejhorší pro mě byla matika. Celá rodina se třásla, když jsem dělal maturitu a já sám jsem byl překvapený, že mi to z té matiky dali. Kvůli tomu jsem ani nešel na vysokou. Snad jako jediný ze třídy.“

3. Jakou jste navštěvoval základní školu?

„Tu jsem navštěvoval v místě bydliště, na vesnici.“

4. Měli jste do výuky na základní nebo střední škole zahrnut pojem finanční gramotnost? Slyšel jste někdy o problematice hospodaření s vlastními zdroji či o jejich správném rozložení?

„Ne, nepamatuju si, že by jsme někdy něco takového ve škole rozebírali. Možná na základce v občance jednu dvě hodiny. Ale podrobně jsme to určitě neprobírali.“

5. Nepořádala Vaše střední škola ani žádnou přednášku na téma finanční gramotnosti?

„Nevím o tom, nepamatuju si, ale myslím, že ne.“

6. Kde všude jste po skončení vysoké školy pracoval a co bylo náplní Vaší práce?

„Půl roku jsem byl doma, protože jsem nemohl nic sehnat. Nakonec jsem ve vedlejší dědině začal dělat pro obecní úřad takové ty veřejně prospěšné práce. Sekal jsem trávu, zametal chodníky. Pak jsem nakonec sehnal místo v Prametu v lisovně. Tady už pracuju čtvrtým rokem a jsem celkem spokojený. Sice jak byla krize, tak nám snížili platy, ale dá se ten finanční pokles dohnat na přesčasových hodinách.“

7. Přispívá Vám zaměstnavatel na nějaký rezervotvorný produkt?

„Ano, firma nám přispívá 3 % z hrubého platu na penzijní připojištění. Celkově nám hodně přispívají na mimopracovní aktivity. Máme poukázky do lékárny, na fitko, na bazén.“

8. Kde pracují Vaši rodiče?

„Táta je teď v invalidním důchodu. Je po mozkové mrtvici. Ale dřív pracoval jako frézař ve vedlejší vesnici. Měli tam celkem dobrý systém, jak si pořádně vydělat. Museli plnit plán a do toho mít přesčasové hodiny a pak si domů odnesli moc hezký peníze. No a mamka už snad 25 let pracuje jako zdravotní sestra u soukromé zubařky.“

9. Jaké vzdělání mají Vaši rodiče?

„Táta má učňák a máma je vystudovaná zdravotní sestra.“

10. Jak byste hodnotil finanční plánování rodičů v době Vašeho dětství a dospívání?

„Nikdy jsme neměli na vyskakování, ale ani jsme netrpěli nouzí. Myslím, že jsme na tom byli vždycky tak průměrně.“

11. Ovlivnili rodiče Váš pohled na hospodaření s penězi?

„Myslím, že dost. O peníze se u nás vždycky starala mamka a do teď, když potřebuju něco vyřešit, tak se s ní radím a většinou dám na její názor.“

12. Tvoříte si osobní rozpočet?

„Ne, žádný rozpočet si nedělám. Všechny peníze mi přijdou na účet a vždycky druhý den potom, co mi přijde výplata mi odejdou všechny trvalé platby, které musím zaplatit. No a se zbytkem pak hospodařím.“

13. Popište mi prosím své výdaje.

„Tak největší položkou je splátka auta. Tam platím skoro šest tisíc. Pak platím 500 Kč na investice a 800 Kč na investiční životní pojištění, 700 Kč za paušál, 2.000 Kč mamce na jídlo. A to je myslím všechno. Ještě tak 1.500 Kč na benzín na dojetí do práce.“

14. S jakým rozpočtem hospodaříte? Zbývají vám na konci měsíce peníze nebo jste na nule nebo něco chybí?

„Snažím se o nulu. A když mi to nevyjde, tak poprosím mamku o půjčku. Pak ale musím nadpracovat víc přesčasů, abych jí to co nejdřív vrátil.“

15. Přemýšlel jste, když občas s penězi nevyjdete, že byste někde ušetřil?

„Jelikož mám na auto tak vysokou splátku, tak zatím nemám kde ušetřit. A tak velkou tu splátku mám kvůli tomu, abych ji co nejdřív splatil a taky tolik nepřeplatil. Až ji splatím, tak budu mít dost peněz na to, aby mi měsíčně zbyly peníze. Myslím, že teď je lepší si půjčit od mámy než si třeba neplatit ty investice nebo si neplatit pojistku.“

16. Jak řešíte dárky na Vánoce nebo k narozeninám. Odkládáte si na ně dopředu?

„K narozeninám dárky skoro nekupuju. A když už něco koupím, tak něco levnějšího. Nekupuju nic dopředu a tak třeba když mám kupovat na Vánoce pro víc lidí naráz, tak to musím rozpočítat tak, aby mi to vyšlo a jelikož mi měsíčně moc nezbývá, tak to jsou dárky opravdu za symbolickou cenu.“

17. Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Tak nejbližším plánem je splacení auta. A mám strach, že až auto doplatím, budu si muset koupit další. Ale už si rozhodně nekoupím nic tak drahého. Už mi došlo, že auto má být jen na přepravení se z místa A do místa B. Když chce někdo auto na parádu, musí na to mít peníze. Což já nemám.“

18. Máte ještě jiné plány do budoucna? Třeba bydlení, rodinu?

„Rodinu jednou samozřejmě plánuju. Ale ten úvěr na auto mám na tři roky a do té doby nic jiného neutáhnu. Takže rodina nejdřív za tři roky. V té době budu řešit i to bydlení. Jelikož celý život žiju v rodinném domku, vím, kolik je kolem baráku a zahrady práce. Proto bych chtěl do nějakého bytu. Když přijdu sedřený z práce, tak si chci odpočinout a ne ještě lítat kolem baráku. Ale ještě uvidím, jestli půjdu do svého nebo do nájmu.“

19. Jak chcete tyto cíle financovat?

„Kdybych zůstal v nájmu, tak vlastně nic řešit nemusím. A kdybych chtěl do vlastního, tak bych si musel vzít hypotéku. No a na tu rodinu mám tu investici. To můžu kdykoliv vybrat.“

20. Na důchod se nějak připravujete?

„Počítám s tím, že až půjdu do důchodu, tak aspoň něco málo dostanu od státu. A ještě si platím to investiční životní pojištění, kde mám teda pojištěné zdraví a ještě k tomu spořím. To mám uzavřené myslím do mých 65ti let. Doufám, že díky tomu spoření a státnímu důchodu nějak přežiju.“

21. Necháte si s finančním plánováním poradit?

„Já se hodně radím s mamkou. Ona mě donutila, abych si založil to pojištění a investice. Šel jsem do České pojišťovny, kde jsem paní řekl co chci. Ona mi ukázala nějaké tři možnosti pojištění a dvě možnosti spoření. Tak jsme s mamkou po jednom vybrali a jsem spokojený. Mamka by mi špatně neporadila.“

22. Jak jste postupoval při vyřizování úvěru?

„To jsem šel do banky, kde mám účet. Já jsem peníze potřeboval co nejdřív a tam jsem je měl hned druhý den na účtu. Takže to bylo super.“

23. O nabídky jiných bank jste se nezajímal?

„Ne, pro mě bylo důležité to, že mám peníze hned a myslím, že mám dobré podmínky na tom úvěru.“

24. Přemýšlel jste někdy o schůzce s finančním poradcem?

„Ne, já bych nepoznal, jestli je ten člověk dobrý a jestli mi chce opravdu pomoci nebo mu jen o peníze. Já si raději zjistím informace na internetu nebo v televizi. Tam je plno reklam. Tak to porovnáám spíš tady.“

25. Co si myslíte o možnostech vytvoření komplexního finančního plánu právě nějakým odborníkem?

„Já myslím, že je lepší mít ten plán vytvořený. Jenže díky té mé vysoké splátce auta nemám dost peněz na to, abych třeba víc šetřil na důchod nebo si něco vůbec víc odkládal. Až to auto splatím, tak bych se tomu asi nebránil, ale musel bych opravdu kápnout na odborníka, který v tom pracuje dlouho a rozumí tomu. A hlavně na takového, se kterým jsou lidi spokojeni.“

26. Troufl byste si o sobě tvrdit, že máte přehled o produktech, které máte uzavřeny?

„Myslím, že mám přehled. Mám běžný účet, spotřebitelský úvěr, životní pojištění a investice.“

27. Mohl byste mi tedy prosím vyjmenovat na jaká rizika jste pojištěn?

„Mám pojištěnou smrt, závažná onemocnění, trvalé následky úrazu a invaliditu.“

28. Znáte i pojistné částky u jednotlivých rizik?

„To teda po pravdě nevím.“

29. Víte jakou částku platíte na krytí rizik a kolik na rezervotvornou složku?

„To taky nevím. Víím jen, že měsíčně platím 800 Kč, ale kolik platím na pojištění a kolik na spoření nevím.“

30. Jakou částku měsíčně investujete prostřednictvím kolektivního investování? Kolik byste měl mít na konci investování k dispozici a jaký je aktuální stav Vašeho účtu?

„Platím měsíčně 500 Kč a vklady měly být průměrně zhodnoceny 6 %. Což mě příjemně překvapilo, protože na spořicíím účtu je jen 1 %. Aktuální stav neznám. Z těch prvních plateb se mi totiž strhává poplatek za vedení, takže to nevím. Ale v nejbližší době to stejně vybírat nechci, takže mě to radši ani nezajímá, abych to pak neutratil za zbytečnosti.“

31. Mluvil jste už několikrát o spotřebitelském úvěru. Znáte u Vašeho úvěru úrokovou sazbu a RPSN?

„Nevím, ale myslím, že není moc vysoká. Mám možnost úvěr kdykoliv předčasně splatit.“

32. Kontrolujete si aktuální výši dlužné částky?

„Nekontroluji. Víím jak dlouho ještě musím splácet a víc mě nezajímá. Mám sice možnost, podívat se na to v internetovém bankovníctví. Ale ještě jsem to neudělal.“

33. Poslední otázka k Vaším produktům se bude týkat Vašeho běžného účtu. Kolik platíte za vedení účtu. A jaké konkrétní poplatky se do vedení započítávají?

„Já platím za vedení účtu 100 Kč měsíčně a mám tam právě to internetové bankovníctví, výběry z bankomatů zdarma a platební kartu, kterou můžu použít i v zahraničí. Tento účet mi doporučili známí a jsem s ním spokojen.“

34. Jaký máte pohled na zařazení finančního vzdělávání do výuky pro střední a základní školy?

„Já ani nevím, že už se to ve školách vyučuje. Nevím, nepřemýšlel jsem o tom.“

35. Považujete vzdělávání v této oblasti za důležité?

„Nevím, zatím jsem se bez toho obešel.“

36. Podnikáte nějaké kroky ve vzdělávání se v této oblasti?

„Ne. Nemám dost času, abych se tím zabýval. Navíc těch služeb je tolik, že mě to spíš odradí. Když už něco potřebuju, tak se poradím s mamkou nebo se zeptám kamarádů, jak to mají vyřešené oni. Nebo se podívám na internet. Dají se tam najít takové srovnávací tabulky, které jsou ještě trochu srozumitelné.“

Děkuji Vám za rozhovor.

Příloha č. 5: Plné znění rozhovoru případové studie III

1. Uveďte prosím svůj věk, zaměstnání a bytovou situaci.

„Je mi 22 let, bydlím v Šumperku, v bytě s rodiči. A pracuji jako prodavač.“

2. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Mám hotový učňák a vyučil jsem se prodavačem.“

3. Jakou jste navštěvoval střední a základní školu?

„Na základku jsem chodil tady v Šumperku a na střední mám Střední odbornou školu a odborné učiliště v Šumperku.“

4. Měli jste do výuky na škole, ať základní nebo střední zahrnut pojem finanční gramotnost? Slyšel jste někdy ve školském zařízení o problematice hospodaření s vlastními zdroji či o jejich správném rozložení?

„Na základce určitě ne, jediné v matematice jsme počítali úroky nebo výnosy z akcií. Pak ještě v občance jsme probírali obecně finance a banky, ale že bychom se učili o nějakém plánování peněz nebo o konkrétních pojištěních nebo půjčkách, to ne. A na učilišti jsme se na praxi učili o penězích, ale to bylo kvůli profesi. Jinak jsem se s tím taky nesetkal.“

5. Nepořádala Vaše střední škola ani žádnou přednášku na téma finanční gramotnosti?

„Určitě ne. Pamatuju si pouze na přednášku o bezpečnosti na silnicích. To bylo až ve třetíku.“

6. Kde všude jste po skončení vysoké školy pracoval a co bylo náplní Vaší práce?

„Po škole jsem dlouho nemohl nic sehnat. Měl jsem občas nějakou brigádu nebo výpomoc, ale nic na stálo. To bylo špatný období, protože jsem měl jen to, co mi dali naši. Asi po roce, co jsem byl ze školy jsem sehnal místo prodavače v obchodě s telefony. Tam jsem hned dostal smlouvu na neurčito, což bylo super. Ale stejně jsem tam vydržel jen půl roku. Nabídli mi totiž práci v MEPU v Postřelmově jako kontrolor kvality. Měl jsem nástupní plat o tři čtvrtě větší než v tom obchodě. Kdo by to nevezal, že? Ani to dojíždění mi nevadilo.“

7. Přispívá Vám zaměstnavatel na nějaký rezervotvorný produkt?

„Ne.“

8. Kde pracují Vaši rodiče?

„Táta pracuje v Navosu jako obchodní zástupce a máma je kuchařka.“

9. Jaké vzdělání mají Vaši rodiče?

„Táta je inženýr a mamka je vyučená prodavačka, takže má učňák jako já.“

10. Jak byste hodnotil finanční plánování rodičů v době Vašeho dětství a dospívání?

„Naši mají byt pár minut od centra. Takže bydlení máme hezký. Byt dostali od dědy, takže nemuseli splácet žádnou hypotéku. Vždycky jsme teda měli dost peněz, měli jsme s bráchou na co jsme se vzpomněli. Když se nám ale něco rozbilo, jako třeba pračka nebo lednička, tak si na to brali naši úvěr. Takže našetřeného asi moc neměli.“

11. Kdo u Vás doma držel kasu?

„O peníze se u nás starala vždycky mamka. Táta neměl čas a ani chuť. Když bylo něco potřeba, mamka zašla do banky, kde měli účet a tam s tou úřednicí všechno vyřešila.“

12. Ovlivnili rodiče Váš pohled na hospodaření s penězi?

„Asi jo, mamka mi založila v 18ti letech pojištění a dokud jsem byl na škole, tak ho platila. Ted' co pracuju si ho musím platit sám. To mi kontroluje, jestli to platím. Jinak si peněz taky užívám, moc neušetrím. Víím, že to není úplně dobře, ale nikdy jsem na to nebyl zvyklý. Peníze jsou na to, aby se utráceli. Takže mě naši ovlivnili v tomhle směru.“

13. Tvoříte si osobní rozpočet?

„Ne a ani si nemyslím, že by to bylo potřeba.“

14. Proč myslíte, že to není třeba?

„Ještě jsem se nedostal do mínusu.“

15. Popište mi tedy prosím své výdaje.

„Na úrazovku a stavební spoření, který si ještě platím mám udělaný trvalý příkaz. To mi odchází hned jak dostanu výplatu. Pak si po výplatě vyberu peníze na vlak do práce, to si kupuju měsíční, a pak peníze pro mamku na jídlo. Jo a ještě mi z účtu odchází trvalým příkazem platba za paušál. No a zbytek mám pro sebe.“

16. A za co ten zbytek tedy utratíte?

„Nejvíc utratím asi za hospodu a za výlety s přítelkyní. Pak si taky občas koupím nějaké oblečení.“

17. Jakým způsobem financujete dárky k vánocům a k narozeninám?

„To vždycky honím na poslední chvíli. Ani o dárcích moc nepřemýšlím. Koupím to, co mi padne první do oka. Prosinec je pro mě finančně nejnáročnějším měsícem, proto toho moc nekupuju. Jsou to většinou spíš maličkosti, aby mi zbylo dost peněz na Silvestra.“

18. Jaké jsou Vaše plány do budoucna?

„Já do budoucna moc neplánuju. I když vím, že budu muset řešit bydlení a někdy výhledově děti.“

19. Jak byste chtěl vyřešit tu bytovou situaci? Máte už nějakou představu?

„Nejdřív bych chtěl asi do nájmu. Abychom si s přítelkyní zkusili, jestli nám to spolu bude klapat a když ano, tak asi za dva tři roky bychom šli do vlastního. Rozhodně bych ale chtěl zůstat ve městě.“

20. Jak byste chtěl ten svůj vlastní byt financovat?

„Když jsem přemýšlel jak to udělat, mamka mi poradila, abych si založil stavební spoření. Platím ho teda zatím rok, ale ta paní, co mi ho zakládala mi řekla, že bych si pak díky tomu spoření mohl vzít úvěr na bydlení.“

21. Když půjdete do nájmu, budete muset koupit nějaké vybavení. Připravujete se i na tuto variantu?

„Určitě bych musel koupit vybavení a nábytek. Na to plánuju, že se časem uskromním a našetřím na to. A kdyby mi chybělo, tak bych si na to vzal asi úvěr.“

22. Tím úvěrem máte na mysli úvěr ze stavebního spoření?

„Ne, to si chci nechat na koupi bytu, spíš asi nějaký spotřebitelský úvěr.“

23. Mluvil jste i o tom, že byste v budoucnu chtěl rodinu. Připravujete se po finanční stránce i na tuto situaci?

„Jednou bych ji chtěl, ale v nejbližších třech letech s tím nepočítám. Nejdřív budeme muset vyřešit to bydlení a pak uvidíme. Hlavně na děti už nebudu sám. Pak se bude jinak šetřit ze dvou platů. A hlavně nemám ani představu, kolik takové děti stojí.“

24. Většina mužů ve vašem věku si plánuje pořídit auto. Vy takové plány nemáte?

„Ne, bydlím ve městě, všude to mám blízko a do práce dojedu vlakem. Ty spojení mi časově krásně navazují na začátek i konec směny a vlakem jsem v práci za pět minut.“

25. Zmiňoval jste, že s přítelkyní jezdíte na výlety? Na to by se Vám auto nehodilo?

„Ne, když jedeme někam dál, tak si půjčím auto od našich nebo od rodičů přítelkyně. Ani jedni nemají strach mi auto půjčit.“

26. Přemýšlel jste o zabezpečení důchodového věku?

„Já ani nevím, v jakém věku bych měl jít do důchodu. Já doufám, že když budu celý život pracovat a odvádět státu daně, že se o mě stát v důchodu postará tak, abych neumřel hladý a měl na léky a na doktory.“

27. Slyšel jste něco o nedávno proběhlé důchodové reformě?

„Já se o to moc nezajímám.“

28. Neplánujete v důchodu např. cestovat nebo ho aktivně prožít?

„Ne, jak jsem už říkal, já moc neplánuju. A peníze si raději užiju teď než abych je posílal na nějaké spoření, které uvidím třeba za 40 let. A nějakému cestování nebo aktivnímu důchodu moc nevěřím. Můj děda je rád, že se pohne.“

29. Máte představu, kolik by měli být důchody v době, kdy půjdete do penze?

„Ne, ale doufám, že na přežití to stačit bude.“

30. Necháte si s finančním plánováním poradit?

„Ne, všechno si řeším sám. Maximálně mě poradí mamka, ale jinak ne.“

31. Víte o možnosti zpracování finančního plánu nějakým finančním poradcem?

„Ano, už mě jich dokonce několik oslovilo. Nikdy jsem ale jejich nabídek nevyužil.“

32. Mohu se zeptat proč?

„Nelíbí se mi to, že bych se musel svěřovat o svých penězích s někým cizím. A pak, co mi říkali kamarádi, tak poradci jim jednu pojistku udělají v jedné pojišťovně, spoření zase někde jinde. A pak jenom chodí po těch společnostech a vyřizují. To bych nerad.“

33. Mohu to tedy chápat tak, že byste aktivně žádného poradce nevyhledal?

„Nevyhledal, neuměl bych ani poznat, jestli je ten poradce dobrý nebo ne. Jestli mi něco nenutí jenom kvůli tomu, aby na mě vydělal. Možná ještě, kdyby mi nějaký známý doporučil poradce, se kterým se zná dlouho a je s ním spokojený.“

34. Troufl byste si o sobě tvrdit, že máte přehled o produktech, které máte uzavřeny?

„Ano, mám uzavřeno úrazové pojištění, stavební spoření a běžný účet se spořicíím účtem.“

35. Mohl byste mi tedy prosím vyjmenovat na jaká rizika jste pojištěn ve Vašem úrazovém pojištění?

„Já vůbec nevím, pojištění mi zakládala mamka. Já tu smlouvu ani neviděl. Myslím, že když nemám děti a nikdo na mě není po finanční stránce závislý, tak je pojištění zbytečné. Ale muselo být po vůli máti.“

36. Čili Vás ani nezajímá, za co platíte?

„Ne. Víím, že by mi mamka něco nevýhodného neuzavřela. Ale na co jsem pojištěný mě nezajímá a ty dvě stovky měsíčně oželím.“

37. Jakou částku měsíčně platíte na stavební spoření? Kolik byste měl mít na konci spoření k dispozici a jaký je aktuální stav Vašeho účtu?

„Platím tam 1.700 Kč.“

38. Do stavebního spoření Vás také nutila maminka?

„Ne, to jsem chtěl sám, kvůli tomu bytu.“

39. Když jste si stavební spoření uzavíral, podle čeho jste řídil se při výběru společnosti, u které ho uzavřete? Porovnával jste více nabídek?

„Ne, neporovnával jsem nic. Zašel jsem do své banky a tam té paní na přepážce jsem řekl, že chci uzavřít stavební spoření.“

40. Neinformovala Vás ta bankovní úřednice o jiných možnostech spoření?

„Ne, neřekla mi skoro nic, ani mi moc do detailu nevysvětlila tu mou smlouvu, kterou jsem uzavíral.“

41. Víte, kolik máte aktuálně na stavebním spoření našetřeno?

„Měl bych tam mít asi 10.000 Kč.“

42. Víte např. o mezeních ve výběru finančních prostředků ze stavebního spoření?

„Ne, možná mi to říkali na přepážce, ale už si to nepamatuju. A když Vás tak poslouchám, tak se o to budu muset víc zajímat. Budu se muset podívat na internet, co jsem si to vlastně uzavřel.“

43. Mluvil jste ještě o běžném a spořicímu účtu. Víte, kolik platíte za jejich vedení a jaké služby jsou v poplatcích zohledněny?

„Nevím, kolik platím za vedení. Vím, že musím vybírat jenom z bankomatů své banky, jinak jsou tam vysoké poplatky za výběr. Mám zadarmo internetové bankovníctví. To využívám hodně. Je to pro mě pohodlnější, protože všechno co potřebuju, vyřídím doma a nemusím na pobočku.“

44. A ten spořicí účet? Za jeho vedení platíte kolik?

„Za spořicí účet neplatím nic, zřídili mi ho zdarma k běžnému účtu. Jinak bych ho zrušil, protože mi k ničemu není.“

45. Jaký máte pohled na zařazení finančního vzdělávání do výuky pro střední a základní školy?

„Myslím si že je to dobře, že se o tom ve škole budou učit. Myslím, že to žáky bude zajímat, protože se jich to bude určitě týkat, až vyjdou ze školy a začnou pracovat. Možná, že kdyby mi někdo dřív řekl, šetři si, že bych šetřil a v budoucnu bych byl rád, že mám něco navíc.“

46. Považujete vzdělávání v této oblasti za důležité?

„Důležité to určitě je, protože s penězi musíme hospodařit všichni. Já se budu muset podívat na internet, jestli nejsou nějaké lepší nebo levnější produkty než mám. Když si snížím náklady, mohl bych začít něco šetřit, potřeboval bych nějakou rezervu aspoň ve výši jednoho platu.“

47. Budete tedy podnikat nějaké kroky ve vzdělávání se v této oblasti?

„Ano, díky tomuto rozhovoru si zkusím najít nějaké informace o jiných produktech než mám, jestli by nebylo něco výhodnějšího než mám uzavřeno. Těch nabídek vždycky bylo tolik, že jsem se ani nepokoušel něco zjišťovat.“

Děkuji Vám za rozhovor.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Hana Králová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Ing. Alena Opletalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Úroveň finanční gramotnosti u vybraného vzorku dospělé populace a následné efektivní rozložení vlastních zdrojů.
Název v angličtině:	Level of financial literacy among the adult population and the subsequent efficient distribution of own resources.
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou finanční gramotnosti. Cílem práce je zjištění aktuálního stavu finančního plánování a nakládání s osobním rozpočtem pracující dospělé populace ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let, která žije u rodičů a pochází z Šumperského okresu.</p> <p>Teoretická část objasňuje pojem finanční gramotnost a finančně gramotný člověk. Zabývá se problematikou osobního rozpočtu, finančního plánování a edukací v oblasti finanční gramotnosti dospělých. V teoretické části jsou popsány finanční produkty obsažené v portfoliu zkoumaného vzorku dospělé populace. Praktická část je zaměřena na analýzu aktuálního stavu hospodaření s osobním rozpočtem a finančního plánování vybrané skupiny lidí prostřednictvím případových studií.</p>
Klíčová slova:	Finanční gramotnost, osobní rozpočet, finanční cíle, finanční plán, případová studie.
Anotace v angličtině:	<p>The diploma thesis focuses on financial literacy issue. The aim of the thesis is to find out current state of financial planning and to deal with personal budget of working-age population in the age in-between twenty and thirty years old that lives with their parents and originates from Šumperk region.</p> <p>The theoretical part clarifies the terms financial literacy and financially literate person. It addresses personal budget issues, financial planning and the working-age financial literacy education. The theoretical part describes financial products included in the portfolio of the surveyed working-age sample. The practical part concentrates on the analysis of a current state of personal budget management and financial planning of the selected group of people through case studies.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Financial literacy, personal budget, financial goals, financial plan, case studies.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Leták určený k získání zkoumaných subjektů Příloha č. 2: Tazatelské otázky polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 3: Plné znění rozhovoru případové studie I Příloha č. 4: Plné znění rozhovoru případové studie II Příloha č. 5: Plné znění rozhovoru případové studie III
Rozsah práce:	76 stran, 137 999 znaků
Jazyk práce:	český